

történeti fejlődése szerint boldogulhasson, s mindenek előtt kibékíteni Magyarországot, elismervén annak történelmi jogait. Az abszolút monarchiából alkotmányos állam lett, dualisztikus alapon, melyen Ausztria örökös tartománya és Szent-István birodalma egyenjogú feleként élnek önalkotta törvényeik szerint, külön törvényhozással, külön kormányval, külön közigazgatással, csak azon ügyeket intézve közösen, melyeket az erre vonatkozó egyezmény közekeül megnevezett.

A nagy átalakulás, melyen az abszolút Ausztria keresztül ment, teljesen kizárta azt, hogy politikája az elvesztett német befolyás viszszerzésére irányuljon. Erről le kellett mondani. S minél őszintébb lón a lemondás, annál biztosabban kellett elenyészni annak a legfontosabb oknak, mely a hajdani Ausztriát a hajdani Poroszország ellenségévé tette.

Bismarck, Németország birodalmi kancellárja, a német egység megalkotása után kevésbé már lépéseket tett, hogy a két hatalom között közeledést hozzon létre. Kezdetben biz ez nem sikerült, a seb még sajgott s oly nagy vereséget elefeljétni egy évtized nem lehetett elég.

De Bismarck nem az az ember, a ki vissza szokott retenni az akadályoktól. Ő is azt tartja, a mit Deák Ferencz mondott egykor: «A kislelkűség sokat szeret mondani lehetetlennek, a mi csak nagyon nehéz.» Következtesen kísérle meg újra meg újra az engesztelést, a közeledést. 1872-ben Vilmos német császár már Gasteinba jött üdülés végett s Ferencz József császár üdvözlésére sietett magas vendégének. A személyes találkozás sokat elvehetett abból a keserűségből, melyet az 1866-ki háborúnak természetesen hátrahagyni kellett, mert a német császár 1873-ban már a bécsi világtárlatot is meglátogatta, a mikor Bismarck is kíséretében volt.

Ettől kezdve nem mult el év, hogy a két uralkodó minden évben egyszer vagy kétszer találkozott volna egymással. A gyakori érintkezésnek csakugyan meg is lett a kívánt eredménye, mert 1879 október havában Bismarck Bécsbe jöven s itt rendkívül szívélyes fogadtatásban részesülvén, Németország és Ausztria-Magyarország között megkötötték az a szerződés, mely azóta Európa békéje leghatalmasabb biztosításának bizonyult, mely a két szerződő fél külpolitikájának alapját képezi s melyről egy nevezetesen angol államférfi csak nem rég akként nyilatkozott: hogy azokat a roppant előnyöket, melyek e szerződésből nem csak a szerződő felekre, hanem egész Európára háramlanak, már túlozni sem igen lehetne.

A szerződéses felek közötti e szoros politikai érdekösszességnek csak egyik óramutatója az a személyes jó viszony, mely a két uralkodó ház feje között kifejtett s mely az uralkodók évről-évre ismétlődő találkozásában nyer újabb megújabb megerősítést.

Vilmos német császár kellemesen érzi magát uralkodónk társaságában s Ischl és Gasteint, — ezek az ő rendes üdülő helyei, — mindig kedves benyomásokkal s testben-lelekben fölfrissülve hagyja el. Vilmos császár a most élő uralkodók Nesztora, már idős ember, de az nem akadályozza őt abban, hogy olykor vadászkirándulást ne tegyen, vagy lóhátra ne üljön. Valósággal megérdemli azt a nevet, melylyel népe tisztelte: «der Heldengreis». Katonás tartása azonban most már gyakran roskadoz, ama 86 év terhe alatt, mely vállait nyomja.

Vilmos császár (teljes neve Frigyes Vilmos Lajos) ugyanis 1797-ben márcz. 22-én született, III. Frigyes Vilmos királynak és Lujza Augusta Amália királynőnek második fia. 1858 október 9-én lett Poroszország régense, mint testvér-

bátyjának, IV. Frigyes Vilmos királynak utódja. Poroszország királyává 1861. október 18-án, Németország császárává 1871. január 18-án koronáztatott meg.

Öten voltak testvérek: IV. Frigyes Vilmos porosz király, Vilmos császár, Frigyes Károly Sándor herceg tábornagy, a porosz tüzéség főnöke s a Johannita-rend nagymestere, Alexandrina mecklenburg-schwerini nagyhercegnő és Frigyes Henrik Albrecht, a lovasság «vezérezredese» tábornagyai ranggal.

Ezek közül már csak nővére, Friderika Vilhelmina Alexandrina Mária Heléna, a ki már szintén 80 éves (1803. febr. 23-án született) s 1871. márczius 7-ke óta özvegye Pál Frigyes mecklenburg-schwerini nagyhercegné. Ez alkalommal bemutatott képünk, mely a két tisztas ösi alakot mutatja, ez év június végén Emsben fölvevett fénykép után készült.

Vilmos császár 1829. június 11-én nősült meg, nőül vevén Mária Lujza Augusta Katarinát, Károly Frigyes szász nagyherceg leányát.

A házasságból csak két gyermek született: Frigyes Vilmos Miklós Károly trónörökös (szül. 1831. október 18-án), a német birodalom és Poroszország koronahercege, tábornagy és a német birodalmi hadsereg IV-ik inspekciójának főinspektora, a honvédelmi bizottság elnöke, ki egy hadtest élén nevezetesen ütközetet nyert a német-francia háboru alatt.

A német császári pár második gyermeke az 1838-ban született Lujza Mária Erzsébet hercegnő, 1856 óta Frigyes Vilmos Lajos bádeni nagyherceg neje.

A német trónörökös Frigyes Vilmos 1858. január 25-én vette nőül Viktória Adelaida Mária Lujza angol királyi hercegnőt, mely házasságból eddig hét gyermek származott, három fiu és négy leány.

Ezek között a legidősebb az 1859. január 27-én született Frigyes Vilmos Viktor Albert herceg, kire atyja után a német birodalom koronája vár.

Az ifju herceg meglehetősen egykoru Rudolf főherceggel, a mennyiben fél év különbség sincs köztök. (Rudolf főherceg 1858. augusztus 21-én született.) Derék, művelt fiatal ember, ki 1881. február 27-én kelt össze Augusta Viktória schleswig-holsteini hercegnővel, mely házasságból már egy fiu gyermek születvén (Frigyes Vilmos Viktor Ágost Ernő sz. 1882. május 6-án), az öreg Vilmos császár, mikor maga köré gyűjté fiát, unokáját és déd-unokáját, kik egymásután mind örökölni vannak hivatva a német császári trónt, joggal mondhatá: «Ime, négy német császár egyszerre!»

Mint Vilmos császár és Ferencz József, ugy Vilmos porosz királyi herceg és Rudolf főherceg között is benső baráti viszony áll fenn s ők vannak hivatva hosszú időre öröklővé tenni azt a szövetséget, mely az egyiknek nagyatyja, a másiknak pedig atyja között megkötötték s népeik és az európai béke javára oly áldásosnak bizonyult. A két fiatal trónörökös is gyakran meglátogatja egymást, hol Bécsben, hol Berlinben s különösen Rudolf huzamosan szeret időzni a német birodalmi fővárosban, hol igen népszerű. Mindkettőnek ezrede van a másik birodalom hadseregében s egyenruhák is a megfelelő ezredei. A porosz koronaörökös nevével nálunk a 34-dik (kassai) ezred van elnevezve.

A fénykép, mely után a két leendő császárt bemutatjuk, Vilmos hercegnek legközelebb a bécsi udvarnál tett látogatása alkalmával készült.

GYERMEK-DALOK.

I.

Harmad-éve magunk voltunk
Játszódzó gyerekek.
Karjaimban elbordoza
A játéknak vége-hossza
Nem volt, hogy ha megeredt.

Az idén már mi helyettünk
Egy harmadik játszogató;
Mi meg ülve édes-együtt
Csöndesen elnézegetjük
Tipegő kis lányomat.

Ne csodáld, édes, ha néha
Komoly vagyok s hallgatag:
Reád nézek, ó rá nézek...
A boldogság, mint igézet
Megnémítja ajkamat.

II.

Egy esztendő kis leányom,
A teremfő-fádat áldom —
Ide csak, megállj, hohó!
Hadd, hogy apád gratuláljon —
De szót, vagy mit, hogy' találgon,
Hogy megérted, te kis bohó?

Szóm hiába értenéd te,
Bele sülnék a beszédbe
A gyermeknél gyermekebb.
Édes anyja, segíts, jöszte:
Kis lányunkat hadd füröszsze
Egy egész csók-permeteg!

CSÉNGERI JÁNOS.

AZ 1848-9-IKI ELSŐ 12 FONTOS HONVÉDÜTEG TÖRTÉNETÉBŐL.

Írta: BUTYKAY JÓZSEF,

1848/9-iki honvédtüzér.

(Folytatás.)

A mi már az üteg történetét illeti, részt vett az azon hadtestnek, melybe a martonvásári táborban osztott, mind azon meneteiben és pihenőiben, melyek a martonvásári fegyverszünet idejének letelte előtt odább állott Jellasi-féle seregnek elmenekülését eredményezték.

És midőn a magyar sereg a parendorf hosszú veszteség után a Lajtát már harmad-izben lépén át, végre október 30-án Schwechatnál csatára szállott, — résztvett a schwechati csatában a magyar csatavonal balszárnyán.

S hogy nem diestelenül vett részt s nem eredmény nélkül, — azok, kik tudják, mily erős ellenséges lovas tömeg állott e napon szemben a magyar balszárnyval, s mennyire nem sikerült annak kitűzött célját, a magyar sereg megkerülését s a Dunának szorítását elérni, — el fogják ismerni, mint elismerték akkori eseményeink legfőbb intézői, hogy azon napon, első csatájának napján, az első 12 fontos üteg is becsülettel tölté be helyét, s tette meg kötelességét, és hogy balszárnyunk a magyar hadsereg javára, előnyére e napon végzett működésében, nem utolsó tényezőként szerepelt.

Bár évtizedek folytak le e csata napjától, s az akkori ifju hevet és életerőt meglankasztotta a kor s az életküzdalem, s az akkor még barna fürtű főkét most már az élet őszének dere borítja; dacára mindezeknek, még mindig a közvetlenség élénk színében áll előttem ama kitörő lelkesedés képe, melylyel ütegem személyzete a csata kezdetét jelző első ágyuszót fogadta.

Fogadta úgy, mintha egy régtől óhajta várt vigalom megnyitását jelző zenének első ütemhangja lett volna az, s oly vidám élénkségre buzdukt, elérkezettnek látva a várva-várt időpontot, mely valahára alkalmat ígért nyújtani harci vágya kielégítésére, hogy nem is gondolva a játék veszélyeinek, bénító sebesülé-

sek és idő előtt örökre elnémitó halál eshetőségeire, — a hosszas táborozás ernyesztő tétlensége után sietett lehető gyorsan és sokszorososan viszonzni jól irányzott lövéseivel az ellentől jövő reggeli üdvözléseket.

Voltak közöttünk, kik a közénk hullott első golyókat felszedezték, de később, részint mert azok száma gyorsan szaporodott, részint mert az azok viszonzására szükséges töltényeknek lövegeinkhez juttatása vette igénybe idejüket — felhagytak az emlékgyűjtéssel.

A csata folyamában tüzeink lelkesedése oly magas fokra emelkedett s annyira heves volt bennök a vágy, az ellennek lehető legtöbbet ártani, hogy a tapintatosan óvatos parancsnok a talán túlpazar tüzelést mérsékelni óhajtotta. De míg különben is gyege, ily pokoli dörgés között pedig a vezényletre épen nem eléggé erős hangjával nagy nehezen sikerült az üteg egyik szárnyán a tüzelést megszüntetni, mire attól, hasonló célból, a másikhoz lovagolt, az elhallgatott szárny már újra kezdé tüzelését, s ehhez visszatérvén, megszegett parancsát érvényesítendő, az általa épen elhagyotts hallgatásra bírt másik szárny fogott újult erővel a lövéshez. E jelenet még egyszer ismétlődött, Raksányi türelmét vesztve, katonás felkiáltásban törve ki, engedett tüzeire lelkesedésének s nem gátolta tovább az általános és folytonos tüzelést.

E napon Csányi László kormánybiztos, amaz idők egyik legkiválóbb alakja, egy ágyutalapaton ülve, és dandárparancsnokunk, az 1849-iki julius végén Szegeden mint tábornok elhalt Rákóczy Mihály ezredes, hosszasan időztek közöttünk.

Csata közben a balszárny több izben előnyomulván, meglepő volt az ütegre a délután bekövetkezett visszavonulási parancs; s még meglepőbb a látvány, melyet a sereg többi részének már jóval előbb megindult, s nem legpéldányszerűbb visszahúzódása nyújtott.

A tüzer, a ki az egész csata alatt működött, s csak közvetlen környezetét látta, s csak a szemben levő ellent kísérte figyelmével, nem láthatta, nem tudhatta, mi történik a csatavonal többi pontjain. Innen a meglepetés.

A nap sikere, mint tudva van, nem lett a magyar seregé, de az ellen nem üldözte azt.

A következő nap utáni éjet már hazánkban, Kőpecsényben szállásokon töltöttük. Harmad nap Pozsonyon vonultunk keresztül, belevén osztva a Guyon vezényletére bizott azon hadosztályba, mely az északról Nagy-Szombat felé közeledő Simunich serege ellen küldetett. S miután az üteg, világos emlékezem szerint, Pozsonyon sebes menetben haladt keresztül; nem állhat már ez okból sem Beyer említett cikkének azon állítása, hogy «Pozsonyban, hol a visszavonuló hadosztályok újra szerveztettek, Raksányi a törzshöz rendeltetvén, szívreható napi parancsban vett búcsút ütegtől.» Nem ott, és később történt az.

Folytonos rossz időben, egy izben 48 órán át nem szűnő esőben, részben még nyárianas öltözve, lassu, nehézkes és gyötrelmes menetben haladtunk észak felé.

Vége november 4-én késő reggel, midőn a regényes Fehérhegységben fekvő Nádas falut elértük, jutott tudomásunkra, hogy találkozik a keresett s már szinte utólrhetetlennek tartott ellennel, ki még a biztos védállásokat nyújtó hegyi tájat el nem érte, nem tartá ildomosnak «szemben fogadni a halált».

A falun, hol már az előcsapat összeütközésének nyomai voltak észrevehetőek, áthaladva, meglepő látványt fogadott.

Hosszu idő után most először foszlott szét a sűrű köd, melyből az előttünk felmagasló egyik hegyen, Szomolány vár érdekes romjain

látuk felragyogni a régóta nélkülözött napfényt, míg másfelől, a magasban felettünk vezető hegyi uton, ellenséges szuronyok, sisaktarajok ragyogtak, s csakhamar megdördültek onnan az ágyuk is, a melyek lövéseit mi csak a hegy lábánál fekvő, kedvezőtlen állomásokból viszonzhattuk, de azért rövid idő multán mégis előre hatolhatunk a visszavonuló ellen nyomában.

Érdekes volt itt, mint nyomult ütegünk a szokott bátorságával, csaknem egyedül, előre törő Guyonnak erős kifejezésekkel biztató és vágatva haladni parancsoló szavára, a lehető gyorsasággal, föl az erdő között, nem csekély emelkedésű hegyi uton; megelőzve még a fák között elterülő csatárláncot is, míg az ellenségnek általunk nem látható biztos hegyi állásaiból hullott a golyó, pattogott a gránát közénk, mindaddig, míg Raksányi pár könnyű löveggel, egy jól választott pontról, jól irányzott néhány lövéssel az ellent újabb hátrálásra nem kényszerítette.

De érdekes volt maga az összeütközés helye is, a mennyiben annak táján szenvedte, a mult század elején vívott szabadságharcunkban, Ricsán császári tábornok szomolányi harc neve alatt ismeretes vereségét, II. Rákóczi Ferencz hadai ellen.

A nap folytán, a jobbára ágyuval vívott harc még kétszer újult meg s végződött, mint már eddig kétszer, Simunich visszavonulásával. Az utolsóban ütegünk az Apponyi-család sikon fekvő, Jabloncza (Almás) nevű faluja felett, s akkor a ritka szép napfényben regényes kilátást nyújtó magaslaton működött.

E napon a táborok között addig nem látott két alak tűnt fel előttünk. — Egy szerény, hosszú, sötét köpenyvel fedett korosabb férfiú és egy czifra fehér szűrben lovagló, dús barna fürtű, szép ifju alakja. Az elsőt Bennem állíták, — a másik az ifju lengyel herceg, Woronieczky volt.

Simunich ezután nem állott több szembe velünk. Szépen kivonult Morvába, mi pedig elkísértük az annak határán fekvő Holicsig, — onnan nézve a gödingi vaspályán Bécs felé s onnan vissza, osztrák katonaságot szállító vonatok sűrűségét.

Holicsról visszavonultunk Nádasra, s annak táján, a hegyszorosokban és magaslatokon, több, részint erődített, részint csak a természet által védett pontokon előőrskön voltak november végeig.

Az általam szolgált ágyu személyzete egy malom melletti hegyzorosnál, erődítmény helyen, 15 napig, naponta 10 órai óráláson volt, egy szakasz Hunyady-huszár fedezésére bizott lövege mellett. Ez épen elég idő volt arra, hogy a hol havas, hol hó nélkül esős, de mindig zord, hideg időben, tűz nélkül, még mindig vászon száruhában, a purgatorium hidegre fordított kiadását képzeljük élvezhetni.

A személyzet egy része Nádason volt, a Motesiczkyak kastélyában. Ez időben jött az üteghöz rövid időre Tóth Adolf hadnagy, szintén volt cs. k. bombavető.

Itt érte Raksányi a táborkarhoz történt ki nevezése, itt tarthatta bucsuzó napiparancsát, melyet mi, az előőrskön levők, nem hallhattunk, s itt nyilvánítható ki elismerését az üteg addigi magaviseleté felől, a Beyer által közölt következő szavakban: «Ha a tágabb cselekvő térre nem szőlítatnám szeretett hazám védelmében, ez üteggel élni, halni, — melynek minden alágyságát, mint vitét kelle tisztelnem, — a legnagyobb dicsőségnek tartanám.»

Távostával Kovács György lett ütegpáncsnok.

Azonban az üteg személyzete, melyen fájlalva jelesnek ismert és szeretett parancsno-

kának elvesztését, feliratot intézett Pozsonyba Görgey tábornok-fővezérhez, kérvén, hagyná meg Raksányit továbbra is parancsnokul.

E szívélyes naivságnak nem lett, nem lehetett az üteg által óhajtott eredménye. Hanem lett egy hozzá Görgey tábornok által Pozsonyból intézett levél, melyben míg egy részről a kérelem megtagadását a közügyre fontos és magasabb érdekű indokokból igazolja, más részről méltányló elismerését fejezi ki az ütegnak Schwechatnál tanúsított magatartása fölött s annak részére becses bizonyítványt állít ki.

Sajnálatomra e mindnyájunk előtt nagy becsben állott levél másolatától még 1849-ben meg lettem fosztva; s annak közlése helyett csak óhajtasomnak adhatok kifejezést, bár egyike akkori fegyvertársaimnak, ütege és saját érdekében közzétehetné.

November végén Nádasról Komáromba vezényelteték.

Mivel a személyzet ruházata és felszerelése nagyon hiányos és elpusztult volt, a lovakban és azok szerelvényeiben is nagy hiányok mutatkoztak, sürgős szükség lévén már mindezeket kiegészíteni és jó karba helyezni: azt hitük, ez főoka eltávozásunknak.

Komárom várából alig pár napi időzés után Győrbe rendelteték, hol egyik külvárosban szállásoltak be. Ez a körülmény megfosztá az üteget a lehetőségtől, hogy a december 15-én Guyon alatt Simunich túlnyomó számban viszártat serege ellen Nagy-Szombatnál vívott nehéz, de dicső küzdelmet megoszthassa, — más részről a hosszú, viszontagságjeltes táborozás után némi pihenéshez juttatott minket mindaddig, míg az ellenséges hadak támadó előnyomulása felső-dunai hadseregünknek az ország nyugati határszéléről megkezdett visszavonulását követelven, ütegünk a Győr körül épített védművekbe helyeztetett ki.

S csakis már ott látatott el, december 21-én, a személyzet posztó szakkruhákkal, s másodikk köpenyvel. A mi az akkor már nem épen kis mérvű hidegben, valóban időszerű is volt.

Karácsonykor az általános visszavonulás folytattatván, Győrből az üteg különböző hadcsapatokba beosztva, két részben vonult ki.

E sorok írója az utját Ölbön át Bábolna felé vitt hadcsapatba osztott féléltégnél lévén, részese lett azon meglepetésnek, melyet e hadcsapatunknak december 28-án Bábolnán, midőn ott, az állami ménes ólai és a korcsma közötti utcán reggeli pihenőjét tartaná, — a Bábolnáról lesbe már megelőzően kivonult s nagybárra lovasságból álló osztrák fegyveres erő készítet.

A mily nagymérvű mulasztások lehettek okai e meglepetésnek, épen oly határtalan lett a riadás és zavar.

Az utca folytatása lévén a Nagy-Igmándra vezető országútnak, melyet magas sánczok és mély árkok között nagyra nőtt fák szegélyeztek, — a csatarendbe fejlődésről szó sem lehetett.

A gyalogság, a Preusz-ezred egy zászlóalja s egy zászlóalj zempléni nemzetőr, részben a délre fekvő közeli erdőbe menekült, s onnan fogadta üldözött fegyvertüzeléssel; a Würtemberg huszárcsapat, mely a fasonon vagy átvégdött szabadabb térre, vagy talán már eredetileg is ott állapodott meg, arcot fordított az ellenek, — azonban összeütközés előtt megfordulva, erős futással menekült; — az ágyuk, löszerkocsik, melyek a rohamos menekvés közben fel nem borultak, kitelhető erővel vágattak a veszedelmes országúton Nagy-Igmánd felé, melyhez közeledvén, végre a terep nyíltabbá válásával egy részök a még a francia háboruk-

ELTÉVEDVE.

ből fenmaradt földművekben állott fel, s azokból tüzelt, míg a más rész, azok között a mi ágyunk is, az igmándi dombon, egy magtár előtt foglalt állást; de hátrább is léven az előbbieknél, főleg azonban az elmaradozott tüzeket nélkülözvén, nem tüzelhetett.

A bábolnai faszorban meglepett gyalogságból, kivált a Preusz-ezredbeliek közül, sokan estek fogságba. Közülünk is eltűnt pár egyén, köztük Izákovics tüzemester, kit, — miután fogságából nagynehezen s a nagy hidegben csaknem öltözetlenül megszökönie s Komáromba menekülnie sikerült, ott mint hadnagyot találunk fel 1849-ben.

A vad futás után Nagy-Igmándnál gyűltek össze a szétszórta szállongók; midőn a más uton már előbbre haladt Görgey tábornok az ágyu-

zást hallva, vagy a meglepetésről értesítve, csapatai egy részével jött a bajban levők fölfogására.

Az epizód után tovább vonulván seregünk, a már ismét egyesült üteg a Csákvárra érkezett hadosztályban, december 29-én egész napon át, segélyre indulóképpen hallgatta a nem távol Moornál vívott csatát s az onnan elmenekültekkel szaporodva, vonult tovább Buda felé, melyet 1848. december utolsó, vagy az 1849-iki január 1-ső napján ért el.

(Folyt. köv.)

ELTÉVEDVE.

Kis kezei, melyeknek egyik ujján arany karika-gyűrű fénylik, gondatlanul tépik a tavasz pompázó virágait. Dal melázik az első

csóktól még remegő ajkakon, s a hajnal mosolygva játszik szétlebbent fürtjeivel. Hogy tele is van a természet boldogsággal! Mh zümmög a rét tarka himén, a pacsirta szilaj kedvvel kanyarodik a magasba s megfűrészt lankadt testét a kelő nap üde sugaraiban. Fű zizzen halkán az utszélen, tarka bogár ballagva buvik elő a földből, s zöld lombok alján kakukok feleselgetnek egymásnak.

S a lányka szökdelve halad a ruganyos pázsiton; szíve kinyílt virág, melyet az ábránd napfénye kelt életre. Tüske, göröngy marasztja, dévaj cserje huzgálja ruhája libegő fodrát. Ajka nevetve köszönti az ég derült, üde kékjét, a halak tova csörrenő patakot s a vén fáknak zugó, hajladozó koronáját.

Szines lepke csapongva száll fel a völgyből. Hajrá!... Utána gyorsan, lihegő kebelrel, léleksznakadtáig. Hegy-völgy csattogva viszhangozza üde kacaja arany-csengését. Az a do-

Ideiglenes táviró-állomás a romok közt.

A casamicciolai püspök romok alatt talált holttestének beszentelése.

A Piccola Sentinella szálloda Casamicciolában a földrengés előtt.

A Piccola Sentinella szálloda romjai Casamicciolában a földrengés után.

A sebesültek kiszedése a romok alul.

AZ ISCHIAI KATASZTRÓFA.

bogó kebel megszakadna, ha rá nem szorítaná puha, fehér kezét. Könnyű szalmakalapja beleakad a kihajló faágba; úgy kell lefejtani róla, hogy foglya ne maradjon ő is utána. Szép, fiatal fejet, behunyt szemekkel, úgy hajtja utána, talán azt képzei, hogy *valakinek* ölelő karjai ringatják édes álomba, mihez a friss szellő susog elandalító mási dalt.

Egyszerre eltűnik lepke, kakukszó, virágos rét, derengő égbolt és sűrű erdő lombárnya borul rá sötétjével. A tömött lombfalak közt alig villan ki itt-ott az égnek mosolygó kékje. Vad folyondár kuszik szerte-szét a föld nedves talaján, s az esőtől kimosott vastag fagyókerek mintha holt emberek lerothadt vázát mutogatnák. Fehérő sárga virágok kisértesen emelkednek ki a sötét háttérből s záportól kimosott üregikben százados moha feketélik. Alattok a hantot lenyomta már az évek hosszú sora s nedves talapzataik alatt piszkos fergek millió száma nyúzsognak. Itt egy keresztre fonnyadt koszorut aggatott valamely kegyeletes kéz; a virágok színehangyottan tapadnak egymásra, száraz leveleiket meg-megsörrenti a cserjén átsüvöltő szél. Szárad már a kéz is bizonynyal, mely egykor az élet jogát gyakorolta résztvevő tettel a porladók iránt. Romladozó kőoszlopon csonka alak áll kifragva; feliratát lekoptatta már az idő foga, de összetett kezei, melyek olvasót tartanak, hosszú, redős ruhája, a lecsüngő imatársolylyal, olyan szomorúan beszélnek az erdő néma csendjében. A lányka elfogódva áll meg előtte, s míg remegő kezéből kihull a csokor, tévedező szeméi fájdalmas érzettel merengnek a kőarcz mozdulatlan, merev vonásain. Ki tudja, ki volt e gyászos alak, melynek mulását ez oszlop hirdeti? Talán szép, ifjú lehetett mint ő, szerette a dalt, a virágokat, csábító nézésén ezer szem epedve akadt meg, míg le nem zárta az enyészett durva keze. S most itt pihen némán, örökre; emlékének még nyomát is betöltötte az idő homokja, csak e csonka, töredezett kődarab hirdeti busan, hogy valaha élt, létezett.

A szomszéd kis kápolnából megcsendül a harang. Panaszos szava betölti az erdő gyászos csendjét, mintha az ott porladóknak fájó szemrehányását tolmácsolná az ellen a titokzatos erő ellen, mely őket a földre sújtá. A lányka szeméből forró köny pereg alá s szívét a bánat fellelője üli meg.

Az a tarka lepke, lányka! álmaidnak képe, melyet úgy hajszolsz virágos réteken, illatos berkekben át, míg lábad vadonba vezetnek, s ébredésedre, hajh! csak egy szó létezik: — *«eltévedve!»*

AZ ISCHIAI KATASZTRÓFA.

Mily rettenetes lehetett az a földrengés, mely július 28-án Ischia sziget nagy részét tönkre tette, kitűnik abból, hogy a romok eliszitása körül folytatott munkálatokat a nagyszámú katonaság még mindig nem tudta annyira befejezni, hogy már biztosak lehetnének, hogy halottak nincsenek a romokban. Ellenkezőleg, nagyon valószínű, hogy még több száz ki nem ástott test van nemcsak *Casamicciola* romjai alatt, hanem a többi kevésbé említett községekben, úgy mint *Lacco*, *Ameno* és *Forio* városokban, továbbá *Sanza*, *Fontana*, *Sochino* és *Sanangelo* falvakban, hol a földrengés szintén erősen pusztított és sok halált okozott. Legkevesebb számításal lesz négyezer az áldozatok száma, de valószínű, hogy az ötezeret megközelíti. Mondják, hogy Casamicciolában és Forióban sok helyütt a sző szoros értelmében és kőfőben nem maradt, hogy fogalma sem lehet az embernek a rettenetes átalakulásról, benszült sem képes megismerni többé azt a helyet, hol az egyes házak vagy utcák feküdtek, s hogy a világ legnagyobb hajóhadának ágyui egy beti folytonos bombázás által sem lettek volna képesek ily romokat létesíteni.

Valóban, elég egy pillantást vetnünk az eredeti fényképek után készített s itt bemutatott helyi rajzokra, hogy a rombolás nagyságát lássuk. Ime ott van Casamicciola egyik leglátogatottabb szállodájának, a *Piccolo Sentinellának* rajza a földrengés előtt és utána. Ki merné állítani, hogy e két hely ugyanaz s hogy a rettenetes átalakulás csak 15 másodperc műve, oly időre, melyet sokan észre sem vesznek. S e fogadóban volt Casamicciola közel kétezer főre menő fürdővendégének színe-java. Az angol

Struve Llewellyn a szalonban Chopin gyászdulóját játszotta zongorán, — s hallgatóival együtt jóformán játék közben halt meg. Ott vészett a romok között Casamicciola derék püspöke, Mazella is, ki épen az 1881-ki földrengés alkalmával szerzett érdemeiért nyerte püspöki rangját. Arról a távirásról, ki a romok között ideiglenesen föllélt táviró hivatalban a szolgálatot ellátja, följegyezték, hogy atyja, testvérei, nagybátyja mind ott veszték a föld alatt s ő egyedül maradt, rokonság nélkül. S hányan veszték el az éhség miatt! A rohamosan jött istenitéletszerű földrengés a távirákat is szétrombolva, a megmenekültek nem adhattak hírt a nagyvilágba s a segítség már tíz hosszú óra után jött. S midőn a mentők ásáshoz fogtak, csaknem mindenütt egész váratlanul bukkant elő egy-egy élő alak, a túlvilágból új életre kelve s — csaknem példátlan eset! — még negyed és ötöd napon is találtak az eltemetettek között egyes élőket, kik tehát egész 120 óráig voltak mintegy koporsóba zárva. Nincs kétség benne, hogy sokkal több is volt az élve eltemetettek száma, kik ott lenn a sötét sir mélyében számolták éhen és kétségbeesve a perczeket, míg a halál gyötrelmeiktől megszabadították.

Mint mindenkor, itt is utólagosan akadnak bölcsek emberek, kik azt állítják, hogy a szerencsétlenséget előre lehetett tudni. Mondják, hogy ugyanazok a jelek mutatkoztak most is, mint két évvel ezelőtt, a hévízforrások bedugultak s a földrengést megelőző órákban óriási forrásokon kívül a lég csaknem tele volt villamossággal; sőt még azt is mondják, hogy a benszültöket egymás közt megbeszélték a földrengés bekövetkezését, de nem szóltak nyilvánosan, nehogy az idegenek, kik oly sok pénzét hoznak vidékükre, megjedve eltávozzanak. Az élve maradtak között akadtak néhányan — s hogy ne akadtak volna! — olyanok, kik állítólag előre megjósolták a végzetes eseményt, de — elég csodálatos! — maguk nem menekültek előle. Nem érdeketlen adat különben, hogy a földrengés oly nagy légköri változást idézett elő, hogy Rómában a meteorológiai intézetben megéreztek, bár helyét biztosan nem tudták megmondani. Egy római tanár, Rossi István azt állítja, hogy a kis Ischia sziget alatt két vulkánikus réteg vonul el, egyik délről nyugatra Barano és Serrara felől, a másik, mely az Epomeo hegy s az eredeti tengeraltati vulkán közt választja képez, keletről nyugatra, Forio felől s e két réteg épen Casamicciola hévíz forrásainál keresztezi egymást s innen volt a sok és nagy földrengés e helyen. Bár mi legyen is különben az ok, kétségtelen, hogy az ischiai földrengés rendkívüli természetű tünemény s a földrengések történetében is kiváló helyet foglal el óriási ereje és romboló hatása következtében.

MENHÁZAK A RÉSZEGSÉG ELLEN.

A részegség vagy inkább a részegeskedés, mikor erőt vett egyszer az emberen, ép oly ellenállhatatlanul uralkodik felette, mint a lelki betegségek, az örltség sokféle fajai. Legtöbb esetben nincs ellene oltalom. Az, a ki hatalmába esett, menekülni vágyik, s nincs kellő ereje. Szászor és ézerszer felteszi, hogy ellen fog állani az ivás vágyának, le fog mondani a szeszestől élvezetéről örökre, s a legelső alkalommal megszegi a feltevést. Folytonos küzdelem az élete, melyben mindig ő a legyőzött fél, s ezer közül alig akad egy részeges, a ki saját erejéből tudna kigyógyulni.

És ámbár a részeges maga is szabadulni óhajt bajától, ámbár magának a részegségnek állapotában ép oly beszámíthatatlan, mint az örltség, a társadalom még sem jöhet segítségére, nem gyógyíthatatja ki betegségéből. Megpróbáltat egyes esetekben a családbeliek elzárni az ilyeneket néhány hétre, de ez utóbbia is a személyes szabadság ellen való merénylet, melyhez joga senkinek sincsen, s melyet meg kell büntetnie a törvénynek. Megpróbáltat beadni az ily beteget a közönséges elmebetegek kórházába, az örltek házába, de az sem foganatosítható intézkedés. Oda csak azt a beteget vehetik föl, a ki valósággal örlt, s az önként bekerülő részegest is azonnal ki kellene engedni, mihielyt erőt véve rajta az ivási vágy, kikívánczoznék. Tehát ép akkor lenne bent, mikor józan, mikor semmi szükség rá, hogy ott legyen, ellenben akkor menne ki, mikor az ivási vágy erőt vett

rajta, s bent kellene maradnia. A mikor az örltek háza befogadhatja az ivót, az csak akkor van már, ha valóságos dipsomania, vagy delirium tremens vett rajta erőt, de ekkor már nagyon problematikusá vált a dolog, fog-e használni a gyógyíttatás.

A praktikus amerikai nép ezt a nehézséget is praktikus módon oldotta meg. Igaz, hogy több szüksége is volt rá, mint Európának, mert oda át az Atlanti-oczeánon sokkal jobban pusztít a részegség, mint nálunk a kontinensen. A megoldás állott pedig abból, hogy külön e célra, a részegeskedésről való leszkoltatásra, menházak lettek fölléltva, Amerika különféle városaiban. S azóta elterjedtek onnan Ausztráliában is, valamint Angliában.

A berendezés és eljárás hasonlít némileg az örltek házában szokásoshoz, s erőszakot használnak itt is a beteggel szemben. Csakhogy ezen erőszakhoz ő neki magának kell beleegyezését adnia, s tökéletesen tőle függ, hogy annak aláveti-e magát, vagy nem. Mindenki, a ki gyógyíttatni akarja magát, ír egy nyilatkozatot, melyben ezen szándékát kijelenti, hiteles okmány által kifejezi, hogy kész bemenni az intézetbe, alávetni magát föltétlenül az ottani szabályoknak, s legfőkébb tízenkét hónapi időközre felhatalmazást ad az intézetnek, őt esetleg erőszakkal is bent tartani. A nyilatkozatot két békebíró előtt kell kiállítani, s általuk aláírni. Az intézet csak az ily okmánnyal önként jelentkezett veheti fel. De ezzel szemben azután érvényesíti jogait. Nem bocsátja szabadon — kivéve bírói ítélet alapján, — csak ha vagy kigyógyult iszákos hajlamaiból, vagy pedig letelt azon idő, melyre magát lekötötte. Sőt az intézet igazgatójának törvény által biztosított joga van pénzbeli büntetést szabni az engedetlen betegre, olykor esetleg hét napig terjedhető fogságbüntetéssel is sújtani a rakoncátlanokot.

A gyógyítás rendesen néhány hetet vesz csak igénybe. Legelőbb abban áll, hogy az illető fokozottan mind kevesebb és kevesebb szeszestől kap italul, hogy Rómában a meteorológiai intézetben megéreztek, bár helyét biztosan nem tudták megmondani. Egy római tanár, Rossi István azt állítja, hogy a kis Ischia sziget alatt két vulkánikus réteg vonul el, egyik délről nyugatra Barano és Serrara felől, a másik, mely az Epomeo hegy s az eredeti tengeraltati vulkán közt választja képez, keletről nyugatra, Forio felől s e két réteg épen Casamicciola hévíz forrásainál keresztezi egymást s innen volt a sok és nagy földrengés e helyen. Bár mi legyen is különben az ok, kétségtelen, hogy az ischiai földrengés rendkívüli természetű tünemény s a földrengések történetében is kiváló helyet foglal el óriási ereje és romboló hatása következtében.

A részegség vagy inkább a részegeskedés, mikor erőt vett egyszer az emberen, ép oly ellenállhatatlanul uralkodik felette, mint a lelki betegségek, az örltség sokféle fajai. Legtöbb esetben nincs ellene oltalom. Az, a ki hatalmába esett, menekülni vágyik, s nincs kellő ereje. Szászor és ézerszer felteszi, hogy ellen fog állani az ivás vágyának, le fog mondani a szeszestől élvezetéről örökre, s a legelső alkalommal megszegi a feltevést. Folytonos küzdelem az élete, melyben mindig ő a legyőzött fél, s ezer közül alig akad egy részeges, a ki saját erejéből tudna kigyógyulni.

És ámbár a részeges maga is szabadulni óhajt bajától, ámbár magának a részegségnek állapotában ép oly beszámíthatatlan, mint az örltség, a társadalom még sem jöhet segítségére, nem gyógyíthatatja ki betegségéből. Megpróbáltat egyes esetekben a családbeliek elzárni az ilyeneket néhány hétre, de ez utóbbia is a személyes szabadság ellen való merénylet, melyhez joga senkinek sincsen, s melyet meg kell büntetnie a törvénynek. Megpróbáltat beadni az ily beteget a közönséges elmebetegek kórházába, az örltek házába, de az sem foganatosítható intézkedés. Oda csak azt a beteget vehetik föl, a ki valósággal örlt, s az önként bekerülő részegest is azonnal ki kellene engedni, mihielyt erőt véve rajta az ivási vágy, kikívánczoznék. Tehát ép akkor lenne bent, mikor józan, mikor semmi szükség rá, hogy ott legyen, ellenben akkor menne ki, mikor az ivási vágy erőt vett

JOLÁN.

ANGOL REGÉNY.

Irta BLACK WILLIAM.

HATODIK FEJEZET.

Tisztába jönnek.

A lynni urfi, a kin épen nem látszott meg, hogy valami bátoriatlan legyen volna, mégis igen nehezen tudott neki vágni, hogy döntőleg lépjen föl Winterbourne Jolán körül. Némivel megbeszélte a dolgot s abban állapodtak

JOLÁN. — A HAJÓ OLDALFOLYOSÓJÁN AZ ARABOK HANGVERSENYT RÖGTÖNÖZTEK.

meg, hogy először az apával kell a dolgot tisztába hoznia s csak ha ez azt mondja, hogy részéről nincs ellenvetés s hite szerint a leány részéről sincs akadály: akkor lépjen föl a leánynál, nehogy ezt, tagadó válasza esetében, kellemetlen helyzetbe hozza, mivel egy kis hajóhoz kötvé lehetetlen volna egymás elől kitérniök. Archieknak e részben kellemetlen tapasztalásai voltak; egy fiatal leánynyal, miss Stewarttal némi viszonya volt régebb, de mivel szülői (a lordék) hallani sem akartak egy középrendű leánynyal való házasságáról, szakítania kellett a kellemes Van Shena-val* (a mint a leányt közönségesen nevezték) s ez nagyon kellemetlen volt mindkettőjükre nézve, bér határozott fellépésig nem ment volt közöttük a dolog.

Nővérevel való megállapodásához képest Archie még az nap nyilatkozott Winterbourne ur előtt. Nyilatkozata nem volt meglepő az apára nézve, sőt — mint tudjuk — egészen kézen volt rá s bár nagy önmegtartóztatással, jóformán ki is békült vele. Örömet ugyan nem mutatott, s némi melabával beszélt arról, hogy leányától el kell válnia, mivel őt a parlament az év nagy részében a városban tartja, Jolánnak pedig nem való a városi élet s ő maga kívánja, hogy inkább falun legyenek, — mindazáltal határozottan kifejezte megnyugvását, föltétlenül fentartva, természetesen, Jolán számára az elhatározást, mire nézve azonban szintén kifejezte azt a hitet, hogy Jolán — kit semmi más érzelm vagy viszony nem köt — nem fog idegenkedni.

Ez elég megnyugtató válasz volt, jobbat s többet kívánni sem lehetett. De Archie még ezután is félt Jolánnak határozottan nyilatkozni. S föltette magában, hogy nővére segélyét fogja igénybe venni.

Mikor Winterbourne ural beszélgetését épen befejezendő volt, a partról egy ágyulóvész hangzott, melyet kis időközben meg kétfő követett. Mindenki a fedélzetre sietett, meglátni mi történt. Nászmenet volt. Az arát a folyó más partjára vitték s övei a partig kísérték, hogy itt holmijával együtt átadják a völgyeknek. A parton csónakok vártak, melyekkel a völgyény ki-séréte jött elejökbe, hogy az arát itt átvéven ki-sérteztől, átszállítsák új lakába.

A látvány elég érdekes volt; de Winterbourne urát, az épen most folytatott beszélgetés után, kellemetlenül érintette, s még növelte mélabús rossz kedvét. Kifejezését is adott ennek lánysa s Archie hallatára, a mi aztán épen nem hatott bátorítólag ez utóbbira.

Ebéd alatt Grahamné nagy figyelemmel kísérté öcsését, hogy leolvassa arczáról a Winterbourne ural folytatott beszélgetés eredményét. Teljesen megnyugtatónak találta azt. Ar-

* Skótosan annyi, mint a szép Johanna.

chie szokatlanul élénk volt s kiválóan előzőkeny és tiszteltetjes Jolán iránt. mint kérők szoktak lenni az ünnepélyes nyilatkozat előtt.

Ebéd után, a mint a szalonból kiléptek, a hajó oldal folyosóján sajátos zene zendült meg. A hajón levő arabok, a magok és az utazó vendégek mulatságára, hangversenyt rögtönöztek; egyikök a kétfenekű dobot ütötte, mindkét oldalán; a másik a török dobot csörgette; a harmadik pipot fújt, míg a többiek énekel kísérték a zenét, mindnyájan — keleti szokás szerint — guggolva ülő helyzetben. A társaság megállott a lépeső tetején, hogy e sajátos hangversenyt hallgassa; s ez épen kivált alkalom volt Polly asszonynak, hogy öcsésének jelt adva, visszaosonjon vele a szalonba s kikérdezze, mit végzett Winterbourne ural. Archie elmondta az apával folytatott beszélgetését s hozzá tette, hogy jobban fél Jolántól mint valaha s nem mer nyilatkozni, ha csak valaki magára nem vállálja, hogy meggyengesse előtte az utat.

— Az a valaki természetesen én legyek? — kérde nővére gunyosan.

— Valóban!

— De hiszen nem gondold, hogy Jolán már gondolkodott e dologról s készen van rá?

— Nem tudom, mit gondoljak. Így hajón az ember oly hamar bizalmas lesz egymáshoz, a nélkül, hogy ebből komolyabb következtetést mernének vonni. Jolán épen nyájás irántam, de nem épen olyan-e pl. Graham ezre-es iránt is? Hátha nyilatkozatom, ajtóstól rohanna be, még is meglepné — s egy határozott «nem»-mel találna elutasítani. Akkor hova legyek? kénytelen vagyok megugrani a dababéáról; de hova?

— Hát azt akarod, hogy én tegyek helyetted házassági ajánlatot?

— Világért sem, csak azt vedd ki belőle: ha én tennék, nem találkoznám-e azzal a merev, határozott «nem»-mel, melytől annyira félek.

— Legyen, megteszem.

Grahamné még azon éjjel mindent elbeszelt férjének. Abban egyetértettek, hogy Lesliere nézve e házasság nagyon ohajtandó; Jolánt mind a ketten szerették. De abban kételkedtek, hogy fogja e tervet az öreg gróf fogadni.

Eszökbe jutott a miss Stewart elleni határozott tiltakozása. De miss Stewart szegény leány volt, ugy szolván fillértelen. Jolánnal oly hozománya lesz, melylyel Corrieveareket, a család elidegenített ősi birtokát vissza lehet váltani. Aztán a Winterbourne család — úgy gondolták, bár bizonyosat nem tudtak — régi család Angliában. Grahamné csak azon üdödött meg, hogy ha régi család, hogy van, hogy Jolánnak nincsenek családi ékszerai annyjáról, nagyanyjáról? Miért kellett Winterbourne urnak őt kérnie föl, hogy ezekről gondoskodjék? Legalább is különös. E pont azonban, egyéb előnyökkel

mérlegbe vetve, nem látszott oly fontosnak, hogy e miatt a dolgot — mely már ennyire haladt — el kellene ejteni.

Grahamné világosan látta a földadat nehézségeit, melyet magára vállalt; s azért nagy ovatossággal is fogott hozzá. Az alkalom nem hiányzott s keresni sem kellett. Míg a férfiak a dahabéa valamelyik zugában pipáztak vagy politikáról beszélgettek, neki elég módja volt négy szem közt beszélni Jolánnal.

— Tudod-e kedvesem, — kérde jó messziről — hogy nem lehetetlen s szó is van róla, hogy a kormány közelebb akarja vonni magához a radikálisokat s közülök egyiket vagy másikat a kabinetbe, ha nem is épen miniszternek de talán államtitkárnak hívja meg, hogy ezzel az északi városokat s lekötölezzé s szavazatokat biztosítsa magának. Ezt férjemtől hallottam. S az ő nézete is az, hogy a kormány választása nem eshetnék jobbra — s valószínű, hogy nem is fog másra esni — mint Winterbourne urra.

Jolán, ki apját a legkiválóbb embernek s a parlament egyik kitünőségének tartotta, könnyen elhitte ezt s tetszett is neki a gondolat.

— Nemde, akkor apámnak mindig Londonban kell maradnia, állandó lakást kell tartania?

— Kétségkívül! nem fog többé annyit utaztatni, mint eddig, veled.

— Annál jobb; én is mindig vele leszek. Oh mily boldog leszek akkor!

— Családol, kedvesem. Apád a városi lakást nem tartja nekéd valósnak, s azt kívánja, hogy ha már nem utazhatok, te azért falun légy.

— De hol? Outland-parkban, magam?

— Épen nem. De miért ne lehetnél nálunk, Inverstryban? Mi annyira szeretünk s úgy örülnénk, én is, férjem is, ha nálunk töltenéd az év egy részét. S Leslie is ott volna; gondoskodnék mulatásokról: vadászatról, halászatról; boldognak éreznéd magát, ha azt tehetné.

Grahamné azt hitte, ennyi elég lesz egyszerre s nem akart tovább menni. De Jolán nem volt még megnyugtatta. Örökké s rendesen csak még sem lehet látogatásban Inverstryban. Csak otthonának is kell lenni s hol lehetne, ha nem apjánál? De ha annak mindig a parlamentben s a kormánysszéken kell lennie — azt pedig nem akarja, hogy leánya huzamosabban időzzön Londonban — hogy lesz akkor?

— Ennek csak egy megoldása lehet, — mondá Grahamné, neki bátorodva, — ha magadnak lesz saját otthonod.

— Hogyan?

— Ha férjhez megysz.

Erre Jolán nem mondott sem igent, sem nemet s Polly sem merte tovább fűzni a dolgot.

Az nap délután egy pár minaretet láttak, pálmák árnyába rejtve, a parton, mely mellett tova haladtak, s vezetőiktől hallották, hogy ezek már Merhadzshoz tartoznak. A kapitány meg is állította a hajót, mert parancsa volt, hogy a városan alul kössön ki, hogy az angolok meglegyenek kimélve a város közvetlen közelétől s annak ronda környezetétől. Mikor mindnyájan kiszálltak s a sárga homokban gázolni kezdedtek, míg egy árnyas akác-erdő enyhébe jutottak, emberi lakásnak semmi nyoma se volt ott körülbe; s az egyetlen élő lények az erdei vadgallambok és vörös fejű kuszomadarak, melyek seregesen röpködtek az erdő körül. De a mint tovább mentek, karavánnal találkoztak, benszültöttek, kik terményeiket Merhadzsba a piacra vitték, ösvérek- s tevékre rakodva s mikor a sétából a dahabéához visszaértek, a fiatal Ismat effendi levelét találták, a ki értesítette őket, hogy atyja a kormányzó haza érkezett s másnap reggel szerencsésük lesz meglátogatni vendégeiket.

Ebédig még hosszú idő levén, a hölgyek toilletet tartottak s Grahamné jókál láta ismét fölvenni a beszélgetés fonálát Jolánnal.

— Kedves Jolánom, — kezdé, — bevalom bűnömöt, nem voltam őszinte hozzád. Mikor férjhez meneteled lehetőségéről csak úgy általánosságban szóltam, meg kellett volna mondanom, hogy van valaki, a kinek érdekében szólok. Mint testvér szólok hozzád: a te testvéred s az ő testvére.

— Miért beszéljünk erről most? Mit szólna hozzá apám?

— Én tudom, hogy ő ezt óhajtja.

— Valóban?
— Igen. De nem akarok hivatkozniatyádra; s nem is szölok az illető nevében. Ő azt titokként bízta rám —

Hát maradjon titok. Addig, míg eljő az ideje, hogy felnyíljon.

Az ebédnél Jolán különös figyelemmel nézte Archie-t, mintha részletes bírálat alá akarná vetni; de feltűnő elfogulatlansággal, mintha szíve mégis egészen közönyös lenne iránta. Ki érte meg ezt? Bizonyára Mrs. Graham nem tudta megmagyarázni.

Másnap reggel nagy sürgős-forgás volt a dahabéa körül, a kormányzó látogatását várták. Tíz óra felé csakugyan meg is érkezett, fiával, Ismat effendivel együtt. A kormányzó vastag, tohonya, szentelen ember volt, a ki ki se szállt hordszékből, melyen rabszolgái által idehozták magát s folyvást füstölt hosszú csibukjából. Fia ellenben európai műveltségű, finom s művelt ember, a ki az urakkal és hölgyekkel egyaránt el tudott mulatni, francziál tökéletesen, s angolul is elég jól beszélvén. Grahamék Indiából ismerte s az ezredesné ártatlan kacserésza nem volt kellemetlen neki. De úgy látszott, még jobban hat reá a Jolán őszinte természetessége és keresetlen bája s igen udvariasan foglalkozott az arany hajú csinos angol leánnyal, a mi Leslienek nem igen tetszett. A férfiaknak is megnyerte különben természetét, előékeny s értelmes módorával, melylyel a kölcsönös udvariasság nyilatkozatait köztök s atyja a kormányzó közt közvetítette. S mikor ennek látogatása véget ért s öt fiának is el kelle kísérni, az urak meghívták a fiatal Ismatot, hogy legyen vendégök ebédre a dahabéán, a mit ő el is fogadott s megígérte, hogy visszajő.

A látogatás alatt mindnyájan el levén foglalva, Archie nem juthatott hozzá, hogy megkérdezze néniétől: beszélt-e Jolánnal s mi választ adott ez neki. Mikor azonban a látogatók eltávoztak, akkor Grahamné elmondott neki mindent.

Tehát nem mondott határozott nemet? Nem utasított mereven vissza?

Ez elég volt Archienak s föltette magában, hogy még ez este tisztába hozza dolgát Jolánnal.

Ebédre Ismat effendi csakugyan eljött, mint ígérte. De míg a férfiak fogadták s társalogtak vele, Archie módot talált, hogy egy percze szólhasson Jolánnal.

Hazudnék, — mondá, — ha úgy mutatnám, hogy nem tudom, hogy nénem szölt kegyeddel felölem. Mondjon csak egy szö: szabad-e remélenem? Tűzön ki idöt, — bár mily hosszú, a várakozásra, csak azt ne mondja, hogy hiába várok. — Megsértetem?

Dehogy, épen nem. Söt inkább nagyon megtisztel. Tudom, hogy ön igen jó hozzám s ezt köszönöm. De bocsásson s ne kíváncsion felelet tölem.

S azzal elshant. Az ebéd alatt meglátszott rajta, hogy némileg zavarban volt. Az Ismat udvariasságait nem lehetett udvariassággal viszonznia, de akaratlanul is szórakozott volt irányában. S ha előbb Archie látzott bírálat alá venni, most apján tartotta kémlő szemeit, mintha azt kérdené magától: mit mond hozzá a papa?

Alig is várta, hogy Ismat eltávozzék, hogy apjától megkérdezhesse.

— Valami mondani valóm van, papa, meghallgathatsz-e? — S hangja reszketett, kezei is remegtek, a mint apja kezét megragadta. — Miért reszketsz, gyermekem — mintha valami bünt követt volna el? Mindent tudok. — Tudod? S helyesled?

Hogyné helyeslném boldogságodat? — monda Winterbourne szomoru hangon.

— Valóban azt hiszed, hogy nem maradhatok veled mindig a városban s ha én férjhez

mennék, inkább teljesíthetnéd képviselői kötelességeidet?

— Bizonyára!
— Akarod, hogy férjhez menjek?
— Föltéve, hogy boldog lesz. Nem akárkihez; de Leslie ur derék, komoly, kedves fiatal ember, a ki, úgy hiszem, őszintén szeret s akar boldoggá tenni.

— S hiszed te, hogy ez lehetséges?
— Balga kérdés! Hogyne!
— De ha férjhez megyek s Linn-Towers-ben lakunk: azért meglátogatasz s szabad idődet nálunk töltöd?

— Természetesen.
— És ha a kormányba lépsz, akkor is?
— Én a kormányba? Arról szó sincs.
— Grahamné mondta, hogy az lehetséges, söt valószínű.

— Mondom, szó sincs róla.
— S ha mégis megtörténne?
— Hát akkor is.
— Köszönöm.
— Ha csak felényire is oly jó feleség lesz, mint a milyen jó leány vagy: boldogítani fogod férjedet.

1883. júniusában Emsben fölvevett fénykép után.
VILMOS NÉMET CSÁSZÁR ÉS EGYETLEN ÉLŐ TESTVÉRE ALEXANDRIA,
A MECKLENBURG-SCHWERINI NAGYHERCEG ÖZVEGYE.

— Akarod?
— Hogy őt boldogítsd? Mindenesetre.

Este Leslie várta a feleletet. Láttá, hogy Jolán beszélt már apjával; tudta, hogy sorsa el volt döntve. Jolán nyugodtabb volt, bár aligha vidámabb. Gyermekes arca egészen komoly kifejezést öltött. Nem kerülte, söt keresni látszott az alkalmat, hogy maga maradjon Archieval. Némi mentséget dadogott, elég udvariasan, hogy első ízben nem adhatott határozott választ, de azóta beszélt apjával, kinek engedelmével küln nem szólhatott, most azt megnyerte s tisztában van magával.

— Tehát beleegyezik, Jolán! Oh mondja, hogy elfogadja szívemet — hogy nőm lesz!

— Nem fogja-e megbánni ön?

— Az ifju megragadta kezét s erősen szorítva tartá a magáéban:

— Ez ut szerencsét hozottreám! — Csak ennyit tudott mondani, de ez elég volt. (Folyt. köv.)

EGYVELEG.

* Tudományos ballet. Londonban egy egyetemi tanár állítólag tudományos balletról gondoskodott az ifjuság számára. Táncban mutatják be a

természet három országát. Csinos táncosnők lesznek a csontvázas állatok, bogarak, stb. A növényvilág quadrilleben egyesül. Az ásványvilág négy nagy csoport: kövek, sók, érczek, égő ásványok képviselik; lesz egy óriási gyémánt által díszített tableau, mely a tiz keménységi fokot f. gja ábrázolni a szokásos ásványokkal. Azt hiszik, hogy e táncmutatványokkal az ifjuság jobban megtanulja a természetrajzot, mint az iskolában.

* A berlini börtömadatok nagyon babonásak. A börtöépület előtt 12—2 ig rendesen lovas rendőr van, hogy a kocsiokzolekedést szabályozza. A rendőr lovának színe a börtönzárak előtt igen fontos: fekete «hausse»-t j. lent, fehér «baisse»-t. A szürke «ingatag». Vannak még finomabb árnyalatok is a ló színében, mely árnyalatokból rendszeres következtetéseket vonnak le. Mondják, hogy élelmes emberek e babonát fölhasználva, jó előre spionok által megtudakoltatták a rendőr lovának színét, hogy jobban spekulálhassanak.

* Pénzevő hangyák. Rio de Janeiróban egy bank pénztárában holmi 50,000 dolláros «rendetlen-séget» találtak. A pénztárnok bebizonyította az igazgatóknak, hogy ő a hiányzó pénz nem sikkasztotta el, hanem egy Braziliában honos fehér hangyafaj ette meg. Bizonyítékul mutatott egy marék porrá vált papírt, mely állítása szerint az 50,000 papírdollárnak a maradványa. Mivel a hangyákat nem lehetett törvényszék elé állítani, a pénztárnokot fölmentették.

* Hosszabb ideig tartó lég-hajózással tervelt most az így barátai. Az utóbbi években még a tengereken át tett utak sem tartottak hat óránál tovább. Körülbelül ily hosszú ideig ment egy pár lég-hajós az ostromlott Párisból Svédországba. Az akadály eddig az anyag volt. A köneny mindenféle borítékon észrevétel nélkül kiszivárogt. Melegített levegőnél a hosszabb utazás pedig azért nehéz, mert sok tüzelő anyag kell s ez veszélyes is lehet. Cheyne ezredes terve, hogy lég-hajóval érje el az északi sarkot, ez akadályon is hajótörést szenved. Ujabban Fischer és Green-Spencer oly lég-hajót készítettek, melynek alsó része asbestből, tehát éghetetlen anyagból volna s a léget erős spiritus-lánggal melegítenék. Beck amerikai tábornok, ki az Atlanti óceánon akar lég-hajóval átmenni, petroleum lámpát szándékozik használni, mely oly szerkezeti lesz, hogy a csavar egyszerű megfordítása által a hajót emelkedésre vagy leszállásra lehet kényszeríteni. Husz gallon petroleumot elegendőnek tart 10 napi utra, de azt hiszi, hogy 3—4 nap alatt is átjut az óceánon s e végett a Hurican viharokat akarja bevárni, melyek bekövetkezését előre lehet jóslani s melyek egy perczben 3000 méter gyorsasággal vinnék lég-hajóját Európa felé.

* A Simplon-alagut kiépítése ellen nyilatkozott a szakértők bizottsága főképen azon okból, hogy a bensejében igen nagy meleg lesz, 30—35 fok s így az építés csaknem lehetetlen. Ugyane bizottság egy más, kissé hosszabb alagut építését javasolja, hol a hőmérsék alacsonyabb lesz és sokkal könnyebb szellőztetni.

* Villamos vasutat építettek Brighton angol kikötő városban helyi használatra. A koci egyszerre 10 embert vihet óránként 6 angol mérföldnyi gyorsasággal, a megállásokat is ide számíttva.

* Hírlapok versenye. A newyorki nagy lapok már régóta versenyeznek, hogy a példányok minél előbb jussanak a New-Yorktól 180 angol mérföldnyire eső nagyhirű Saratoga fürdő vendégei kezébe. A «Tribune» ujabban külön vonattal küldi a lapokat, mely vonat oly gyorsan megy, hogy a papircsomagokon emberek ülnek, nehogy azok széthulljanak. A vasuti állomástól a nagy fürdő-épületig ezenkívül külön kocsikat alkalmaznak, melyeknél a lovakat annyira verik, hogy a rövid ut múltán rummal kell őket itatni s körülbelül egy óráig járni, mielőtt pihenni engednék.

* Velocipédén járta meg Svájcot egy angol a múlt hónapban. Luczernből kiindulva egy hét alatt megkerülte a Vierwaldstatter és Zugi tavakat, átment a Sz-Gotthard és Simplon szoroson s Olaszországba egész a Lago Maggioreig hatolt.

* Tekénős békákól magában New-Yorkban évenként 150—180 ezer font fogy el, Filadelfiában pedig 55,000. Font száma számítják őket, mivel nagyságuk rendkívül különböző. A legnagyobb New-Yorkban 560 fontot nyomott.

KEGYES ADOMÁNYOKAT GYÜJTŐ KUTYÁK.

Brake, kegyes adományokat gyűjtő kutya Southseaban (Angliában).

Nem közönséges látvány lepi meg az angol utazót, ha Londonból a gőzhajón Southsea híres tengeri fürdő kikötőjéhez ér, honnan az utasok a Ryden keresztjé felé mehetnek. Egy értelmes tekintetű, nyugodt magaviseletű kutya fogadja őket, nyakán egy nagy perselylyel, mely, mint a felirat mondja, jótékony célra szánt összegeknek való. A kutya a hajóról kiszállók elé megy, megrázza perselyét, elfogadja a kegyadományokat, de nem alkalmatlankodik senkinek, és midőn már elosztottak az emberek, terhével, melyet szükség esetén megvédeni is tud, nyugodtan, csaknem azt mondhatnók, önzetesen tér vissza. Brakenak hívják a derék kutya adomány-gyűjtőt. Fél London ismeri már s legközelebb arra is méltatták, hogy egy tekintélyes angol lap arcképét mutatta be, a mit mi is megteszünk utána. Nem fogja senki túlzásnak venni azt, ha megtudja, hogy Brake 31 heti működés alatt, 1883 július 7-éig már 31 font sterlinget, 7 shillinget és 6 pennyt, tehát a mi pénzünk szerint közel 350 forintot gyűjtött össze özvegyek és árvaik számára s főképen olyan elhagyottaknak, kiknek kenyérkereső vasuton vagy hajótörésnél veszték el. Mindenesetre jelentékeny eredmény, pedig kétségtelen, hogy azóta Brake «népszerűség»-nek emelkedése s a tengeri fürdő gyakoribb látogatása ez összeget legalább megkészszerelte.

Az eredeti gondolat, hogy ily kegyadományok gyűjtésére kutyát használjanak fel, Brake gazdájától, Curtiss urtól ered, ki becsületes butorszállító Portsmouth- és Rydenben. Ő volt egyuttal a kutya életének megmentője is. Mert tudnunk kell, hogy a derék Brake már egyszer halálra ítéltetett. A szegény állatot, mely a légnyek sem vét, azzal gyanúsították, hogy egy fiut meg akart harapni s volt gazdasszonya ellenségei rábeszélésének engedve kivégeztetni akarta. Brake életét Curtiss mentette meg, Wight szigetére vive őt, hol rendkívüli ügyessége és tanulékonyasága által csakhamar hírnévre tett szert. Gazdája felismervén tehetségét, a közszolgálatra szánta, s mint látjuk, e pályán fényes sikerrel halad.

Nem ő az első különben, ki, vagyis, mely e pályán hírnévre tett szert. A vasuti szolgák társulatának szintén van egy Help nevű kutya, mely a nevezett társulat árva-alapja javára gyűjtéseket rendez. Ez utóbbi, mint vasuti szolgálatban álló, körutakat is tesz. Newhavenben, Londonban, Brighthonban, a déli parti vasuton megfordul gyűjtő perselyével, söt legközelebb Dieppeben, e francia kikötő városban, is vendégszerrepet s oly jó sikerrel, hogy rövid idő alatt 6 font sterlinget és 10 shillinget gyűjtött össze.

A kegyadományok ez eredeti gyűjtése, melyet — csaknem hihetetlen! — a mi jótékony nőegyleteink buzgó hölgyei még nem találtak ki, igen hatásosnak mutatkozik s valószínű, hogy legalább ne-

hány évig divatban fog maradni, ha ugyan lesznek még «az emberi társadalomnak több ily tiszteletre méltó tagjai» (mint a világhírű angol állatfestő Landseer a kutyákat elnevezte), minő a képünkön megörökített derék Brake. Mert hogy ilyesmire nem minden kutya alkalmas, azt kétségbe vonni sem lehet.

FIZIOGNOMIAI TANULMÁNYOK.

Untató környezetben, bizonyos perczekben, melyek semmi élvezetést és szórakoztatást nem bírnak nyújtani számunkra, rendesen azzal mulatjuk magunkat, hogy a melletünk levők arcát észleljük, ugynevezett fizionómiai tanulmányokat teszünk. Nincs az az arc, mely bizonyos érdekekkel ne bírna előttünk s a legkisebb jelből szívesen vonunk következtetést a jellem alapvonásaira, s így az ember már természeti hajlandóságánál fogva fizionóm s Lavater csak egy átalános emberi hiedelemnek igyekezett tudományos alapot adni, midőn híres elméletét megteremtette.

De már Lavater előtt is sokan törekedtek azon feladatra, hogy az emberi arckifejezésből ítéletet következtessenek a jellemre, hajlamok, kedély- és lélek-állapotok különfeleléseire is. Így már Aristoteles és később Della Porta párhuzamokat vontak az emberek és állatok fizionómiaja közt. Lassanként a tudomány ez az ága a túlhajtások következtében oly fantasztikus

1. ábra.

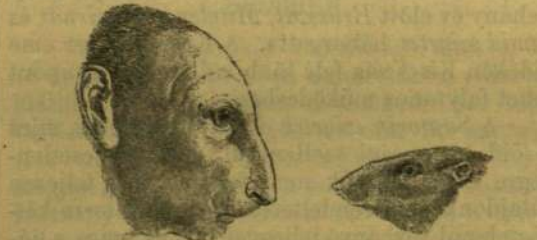
2. ábra.

3. ábra.

4. ábra.

5. ábra.

jelleget öltött magára, hogy a visszahatás sem maradhatott ki, s bekövetkezett a fizionómia teljes hitelvesztése, melyet csak Darwin oszlatozott el újra, midőn vizsgálni kezdte azon elemeknek tudományos értékét, melyekből áll, s a «Kedélyindulatok kifejezése» című művében nem hogy megvetette volna, de sőt a maga kellő értékére emelte a mimikai kifejezés nagy jelen-

tőségét az emberről és az állattól. Neki sikerült első ízben a fizionómiai kifejezések eredetét kimutatni, s megalkotni a fizionómia első alapvető elméletét. Mellette Galton buzgólkodott még azon, hogy egy összehasonlító faj-fizionómiát fogadtasson el a tudomány által.

Legujabban végre egy dán festő, Schack Sophus, ki mint tiszt esett el 1864-ben Düppelnél, volt az, a ki bizonyos tekintetben új oldalról foglalkozott ismét e tudománnyal. Ez egy kézirati művet hagyott hátra, mely inkább a rajzoló, mint a tudós szempontjából fogta fel ugyan a fizionómiát, de a mely mindamellett annyira érdekes, hogy nem tartóztathatjuk meg magunkat, hogy néhány részletet ki ne ragadjunk a ritka szellemmel írott és kitűnő illusztrációkkal ellátott munkából.

Schack először is úgy fogja fel a világot, mint a mely szükségesszerűségek szakadatlan láncolata, a melyben semmi sem véletlen s minden egymást föltételezi. E tekintetben természetesen ellentétbe jön oly bölcselőkkel, mint Lotze, ki tagadja például azt, hogy az arcvonások változásai az örömmel, szomorúsággal és a lélek más indulatainál, valamely cél és okkal állanak összefüggésben. Schack azonban nemcsak hogy teljes határozottsággal fenntartja ezt, de söt tovább megy és azt állítja, hogy minden emberi arckifejezés valamely állat arckifejezésével képez rokonságot, s e vélelemre alapítja érdekes, bár eddigelé még hiányos föltevéseit.

Mint rajzoló, tehát a képzelem és a megfigyélés embere, észrevette Schack azt, hogy minden, vagy legalább a legtöbb ember arczéle valamely állatra emlékeztet, s ha később szorosabb ismeretségbe jövünk vele, úgy fogjuk tapasztalni, hogy az illető egyén szellemi tekintetben is hasonlatosságot fog elárulni azzal az állattal. Genuából Milanóba utazva, egy alkalommal egy benediktinussal jött össze, kinek disznó-fizionómiáját azonnal megörökítette vázlat-könyvében. Nyolcz nap bővebb érintkezés után úgy tapasztalta, hogy ez egyén természete is flegmatis, kinek az élvezet képezi a főalkatelemet, de kinek a tisztaság épen nem tartozik kiemelkedő jellemvonásai közé. (1. ábra.)

Különösen a szem, annak formája, kifejezése és helyzete az, mely az ember és állat közötti hasonlatosságban főszerepet játszik. A nyullal való hasonlatosság Schack szerint a merev és fölhasított szemekben nyilvánul, minőket oly embereknél találunk, kik folytonos félelem és rettegés közt élnek. Egyszer egy pályaudvaron talált valakit, ki épen akkor érkezett meg, midőn a vonat már megindult, s ez ember mozdulatai s arckifejezése ez alkalommal a megriasztott nyuléhoz mutatnak rendkívüli hasonlóságot. (2. ábra.) Schack ez ifju emberrel ismeretséget kötött, egy gazdag meissenai paraszt fia volt, ki még sohasem utazott vasuton, s most nyulszívű léteire annyira zavarba jött és megfélemedett, hogy Lipcsében, hova szórakozni jött, az idegenektől való félelmében ki sem mert mozdulni a szobából.

Egy harmadik példa valamely kopenhágai fogházból van véve, hol egy Nyugat-Indiába szökött katona feküdt lánczra verve, kit csak erőlyes ellenállás után tudtak elhuzrozni. Ez a fegyenc, rendes körülmények között békés természetűnek látszott, vad és féktelen indulatosága azonban mindjárt kitört, mihielyt a mértékelen ivás, vagy fogolytársai kötekedése felbuzsították. Ilyenkor a medve vonásai tükrözödtek vissza arczán. (3. ábra.) Hasonló módon talált Schack holló- és patkány-fizionómiákat is.

Ilyen észleletekben áll Schack könyvének érdekessége. Természetesen nem ment a tévedésektől sem, mert minden fizionómiai következtetésnél kettős csalódás lehetősége forog fenn. Egyik a szubjektív fölfevések tévhitte, mely a figyelő elfoglaltságából származik, másik amaz objektív tény, hogy a külső nem mindig felel meg a bensőnek, mert a látszat gyakran csal.

A holló-arcz képét (4. ábra.) Schack Lebrun híres művéből: «Rapport de la physiognomie humaine, avec celle des animaux» kölcsönözte, s a következő sorokat fűzi hozzá: «Nem szükséges, ugymond, különös éleselműség hozzá, hogy belássuk azt, mikép ez arcznak ha nem is közvetlen igazság az alapja, de kétségkívül közvetlen igazság tulajdonítható. A kicsi, semmitmondó, alnok szemek, a hegyes, száraz és ma-

dárszerű orr, az alacsony, laposra nyomott homlok, a keskeny, hideg ajkak, s a száj körüli éles vonalak együtt ugyan ritkán, de egyenként sok embernél találhatók fel.

A patkányyszerű fiziognomiát (5. ábra.) végre Schack egy Berlinhez közel eső örültek házából vette. Itt grávaság és félenkség párosul a gonoszság és tudatlanság vonásaival.

A FÖLDKÖZI TENGERSZÖRZALMAI.

Földvilágunkat sok csapás látogatja meg, de a földrengésnél egy sincs borzalmasabb. Egy perc alatt dőlnek romokká erős épületek és temetnek el százakat, ezreket. Ugy remlik ilyenkor a szegény halandó előtt, mintha csakugyan elérkezett volna a világ vége s oly zibbadt szenttelenség veszt erőt rajta, hogy még csak még sem kísérel a menekülést. A tűzhányó hegyek tüzifolyama korántsem ébreszt oly iszonyatot, mert a tűzáram özonét idejekorán ki lehet kerülni, míg a földrengés egy pillanat műve s a menekülés útja el van zárva mindenfelől. Halál és pusztulás jár az összeomlott romok között. Először tanuskodik az ischiai földrengés, melyről olvasóink legközelebb oly részletes tudósításokat nyertek. Mi ezuttal egy másik földrengésről emlékeztünk meg. 1881-ben Scio (*Khiosz*, állítólag Homér születéshele) szigetét hasonló balsors érte. A lakosok annyira megrémültek, hogy a romok közül nem mertek napvilágra jönni, ott maradtak az élők is a holtak között s a mentők alig bírhattak rá őket, hogy segítségüket igénybe vegyék, sőt fenyegetésre került a dolog s erőszakkal ráncigálták ki az élőket a halottak közül.

A szabad levegőre kijöven, mint mámorosok szédültek, nem is kérdészködvé hozzájuk tartozók felől, mintha józan eszök elhagyta volna őket. Még a visszaemlékezés is nehezökre esett s a kérdészködéseket csak azt válaszolták: «nem is tudjuk jóformán mi történt, még azt sem tudjuk, hogyan kerültünk ide.»

A görög pórnép rendkívül babonás s a földrengést büneik büntetése gyanánt tekintették. Az előtt kevéssel egy Parthenió nevű barát dorgálta meg őket, hogy a börtönt nem tartották meg szigorúan, s jövendölte, hogy nem-ökára Isten rémítő csapást küld reájok. A jóslat csakugyan bekövetkezett s ök szentül hitték a barát szavának. Azonban daczára babonás hiedelmöknek, rendkívül ingerültek voltak a püspök ellen, mert ez küldte hozzájuk a borzasztó eseményt megjósoló Jónást, a barát képeben. A püspök, hogy némileg enyhítse a lázas ingerültséget, a barátot elzáratta, majd Szmirnába küldte, de az igazgatóság még ekkor sem csillapult le. A bizosszomat csak a püspök vére olthatta volna ki, s ha a török rendörség körül nem veszi a püspöki lakot, valószínűleg betörnek. Aztán követelték, hogy a püspököt tegyék el onnan, Partheniót pedig szolgáltatassák ki nekik, mert ha kivánságuknak a török kormány eleget nem tesz, nem ismerik azt el kormányuk gyanánt.

Humboldt állítása szerint a kutyák s disznók érzik meg legelőször a közelgő földrengést, Dél-Amerikában pedig az *Orinoko* krokodiljai, melyek ilyenkor kikuszának a folyóból s a közeli erdőségekbe csuszának át, olykor-olykor éles sivatást hallatván. Scióban azt észlelték, hogy a madarak vijjogva repültek az erdő felé s az első rázkódás után a lovak szétépve kötőfékeiket, horkolva nyargalásztak a szabadban. Nem szándékunk most ecsetelni, hogy hány ezer ember vesztette ekkor életét, inkább a Földközi-tenger szigetein előforduló földrengések általános jellegzését közöljük.

Maga a földrengés nem egyéb, mint a földrétegek keresztül törő ruganyos hullámzás, mit Falb szerint a hold vonzereje idéz elő. Bármilyen legyen is a földrengés közvetlen oka, az bizonyos, hogy rendkívül hatalmas nyomást idéz elő. A kifejlődött gázok megtörnek, elhajlítják az utjokba eső földrétegeket. A hullámzás rendkívül gyors menetű, most vízszintes, majd körforgásban kanyarog fölfelé, mindig gyorsulva. Scio szigetén mind a két tümeny észleltetett s épen ez okozta a rettenetes pusztulást. E földrázkódás alkalmával a hullámzás aránylag szűk térre terjedt ki. *Chesmel*, a Scio csatornával össze, szintén sokat szenvedett, nyolczszáz ház omlott össze s mintegy száz ember vesztette életét. A hullámzás keleti irányt

vénén, még Szmirnában is érezték a lökődést, állítólag a *Dardanellák*nál szűnt volna meg. Emellették ugyan, hogy egyes rázkódásokat meg Konstantinápolyban is érezték; azonban ez adat nem hiteles. Görögországban sem érezték semmi rázkódást, míg ellenben Számosz szigetén, délkeleti irányban Sciótól, két hatalmas lökés zavarta meg a lakosok nyugalmát. A körforgás központja e szerint közvetlen Scio közelében lehetett s innen terjedt tovább, mint a vízbe dobott kő által előidézték hullámkeringés.

A földrengést igen gyakran földalatti moraj kíséri s ez a borzasztó hang messzire elhallatszik. 1835-ben az *uj-granadai* földrengés alkalmával ezt a földalatti morajt tisztán lehetett hallani Popayánban, Bogotában, Sz. Marthán és Karakaszban, s egy más alkalommal, mikor t. i. a Sz. Tamás tűzhányó tölsére iszonyu lávafolyamot árasztott szét, a földalatti moraj hangzott még *Dél-Amerika* egyes tájain is, mintegy két ezerháromszáz négyzögmér földnyi területen. Míg másfelől vannak esetek, hol a földrengés nem ad ilyen hallható jelt. Némán közeleg, némán pusztít, mint maga a halál. Mikor *Riobombát* 1797-ben elpusztította s néhány perc alatt negyven ezer ember temetett a romok alá, kissé távolabb semmiféle morajt sem hallottak. Néha a földrengések erőszakos fölzakítása mint lánczörög, mások mint egymáshoz vert érecek csengése jó fel a föld alól, másszor pedig mint bombák elpattanása jelzi a közelgő vagy már abban a pillanatban előtört rettenetes vést. *Scióban* ezen utóbbi jelenséget észlelték. Minthogy a földrengéseket többnyire vulkánikus tényezőknek tulajdonítják, sokan azt hiszik, hogy csakis ily vidékeken fordulhatnak elő a földrengések, holott voltaképen a vulkánikus kitérők idején ritkábban jönnek elő. Például hozhatjuk föl a Földközi-tenger keleti vidékét és magát Kis-Ázsiát. A legköze ebbi negyedszázad alatt négy-öt nagyobb földrengés fordult elő, u. m.: a *brusszi* 1856-ban, 1867-ben *Mitylénében*, továbbá kétszer *Scióban*. Kisebbrázakódások gyérebben mutatkoztak. S ime e vidékek körül legalább is nyolczszáz mér földnyi távolban nincs vulkánikus kitérés. A földrengés és tűzhányás közt azonban olyforma viszony van, mint a minót a villamosság és delezesség között észlelhetünk. Mindegyik ugyanazon természeti erő nyilvánulása. A tűzhányás olybá tekinthető, mint a föld gépezetének biztonsági szellentyűje, mikor ez működésben van, akkor nincs mitől tartani, de ha ez a szellentyű el van zárva s nincs közvetlen egybeköttetés a tölsérről a föld belseje közt, a kitérésre biztosabban számíthatunk. A mint a tűzhányónak akadályozott működése földrengést eredményez, úgy ez utóbbi másfelől tűzhányásnak lehet előidézője. A földrengés nem egyszer adott már létezésén egészen új vulkánnak, mint pl. 1759 szeptember 29-én Mexikóban a Jorullo hegyén tapasztalták, mikor a tölsér nyolcznapnyi földrengés után addigi felszínénél 1682 lábnyival magasabbra emelkedett.

Strabo, ez a híres földrajzíró, Asia Minorról irt részletes tudósításában említi, hogy a Szíriában, a *Cykadon* és *Euboea* szigeten érezhető folytonos földrengés rögtön alábbhagyott, mikor Khalkhis táján a lávaáram szétözlött. Más helyen pedig ezt írja: «Mióta az *Etna* tölsére tüzet lövell ki, a parti vidékeken nincs annyi földrengés, mert mikor Szicília még nem választott el az első Itáliától, a nyílások egytől egyig be voltak zárulva.»

A *Scion* véghezvett földrengés ugyanazon vulkánikus működés rendszerét tanúsítja, mely néhány év előtt *Brusszá*, *Mityléné*, *Szmirná* és *Izmid* szigetet háborgatta. A Közép-tenger eme vidékén Kis-Ázia felé több vulkánikus gyúpon lehet folytonos működésben.

A *Santorin* szigetek olybá tekinthetők, mint a föld biztonsági szellentyűi, de szerencsétlenségére s szellentyűik nem felelnek meg teljesen tulajdonképeni rendeltetésöknek. *Santorin* két-szegtelenül tűzhányó jelleggel bír; itt maga a jó-tékony természet alkotta böven a tölséreket már ezredévek óta, csakhogy néha néha ujonnan alakuló tölsérek rombolják szét a régieket s a működés ennek folytán gátoltatik. Tény, hogy a *brusszi* földrengést nyom-ban követte rázkódás *Santorin* szigetén is, s ugyanakkor több ház leomlott s néhány halálozás is fordult elő. Ez időben azonban a vulkán nem tört ki, tíz év múlva pedig a *santorini* tűzhányásra *Mitylénében* következett

be a rettenetes földrengés. 1866 januárban kezdődött a *santorini* vulkánok működése s csakis 1872-ben csillapult némileg. *Kameni*, e sziget-csoport egyike, hirtelen eltűnt s helyette másik merült felszínre, s öntötte magából a tűz-és lávafolyamot. E vulkánikus kitérés nem idézett elő földrengést *Santorin*ban. A hullámnyomás északnak irányult, a mit a *Dardanellák* és *Gallipoli* szikláinak megprepedése s a *Mitylénében* történt földingás tanúsított. E távoli kitérés után a *santorini* vulkánikus működés lassanként enyhült s csakis 1870-ben érezték lökessel járó gyé-rebb tűzhányást, míg 1872-ben ez is megszűnt, legalább egy időre. Nyolcz éven keresztül az egeumi tengerparti vidékek és szigetek nyugalmat élvezhettek, s csakis *Izmid* szigetén volt észlelhető némi csekély rázkódás.

Egyszer csak minden előleges intés nélkül 1880 július 29-én *Aidin* falucskában s annak vidékén érezték hatalmas lökést; ugyanakkor *Szmirna* s a közeli tájnak falvai is sokat szenvedtek. A rázkódás gőcpontja *Menemene* falu alatt a *Hermus* völgyében lehetett, mert az egész falucska összeomlott s több lakos vesztett oda s még több sebesült meg. Itt is, mint *Sció*nál, örvényszerű körforgás rázkódatta meg a földet. E rázkódás messzire kiterjeszkedett, egyfelől *Konstantinápolyig*, másfelől egészen *Rhodusig*. *Menemene* tájékan sajátos jelenségek mutatkoztak. A hirtelen alakult hasadékokból kenes vízárak zuhogott s bízhetőleg *Szmirna* is azért menekült meg, hogy a föld belseje itt szabadult meg a kitérés lávafolyamától.

Humboldt szereti azt az eszmét dédelgetni, hogy a földrengést nyomasztó hőség, néma csend s felhős borulat előzi meg, s az ujabban észlelt megfigyelések is azt tanúsítják, hogy a Földközi-tenger vidékén előjött földingások forró napfényes időben vagy nyári rekkenő nap éjjelén fordultak elő. Roppant meleg volt péld. *Scióban*, *Konstantinápolyban*, mint szintén *Szalonikiban* is verőfényes időben következett be a romlás. Lég és tenger egyaránt mozdulatlan volt.

A *Sció*t elpusztító földrengés egyik szemtanuja állítása szerint a végzetes április 3-án az egész láthatár reggel ködös volt, az egen sötét felhők uszkáltak, úgy hogy mindenki erős vihar kitérésére számított. E helyett azonban a félelmetes földrázkódás következett be. A következményekből ítélve határozottan mondhatni, hogy az örvényszerű kanyargás gőcpontja közvetlen a sziget alatt fejlődött ki; legnagyobb pusztítást eszközölt a déli oldalon, itt minden falu rommá dőlt, egyetlen egy ház sem maradt meg épen. *Nenita* falu úgy nézett ki, mint össze-vissza halmozott kőrákás. Ezerkét száz lakosa volt, ezek közül háromszáz a romok közt lelke halálát. A sziget fővárosában, *Kasztro*ban szintén összedőlt minden épület. A sziget északi részén jelentéktelenebb károk estek, mert a hullámzás szabályszérűleg déli irányt vett s északra inkább csak földesuszamlások okoztak kárt. A földhasadékok oly szabálytalanul képződtek, hogy azokból nem lehetett következtetni a földhullámzás irányára. A szigethez közel horgonyzott hajókon is sajátoság tüneteket észlelték. Úgy felvetődött a hajó, mintha gyermeklabda lett volna, ott is hallották a tenger alatti zúgó morajt, aztán mindenki úgy érezte, mintha a hajó többibben hol jobbra, hol balra ingott volna. Ez a földrengés jelentékenyen különbözött azoktól, melyek időközönként Közép-Amerikában *Chili* és *Peru* vidékét háborgatják. Szorosan helyi volt s vérszínű lávafolyam szivárgott át egyik hasadékból a másikba.

A *Scio* földrengése alkalmával körülbelül négyezer ember vesztett oda s nyolczszáz jelentékenyen megsebesült. Borzasztó volt látni azt az ellátsultságot, mely a lakosságon erőt vett. Ök magok alig láttak a mentéshez. Ott üldögélték kidülledt szemekkel s ha idegen tengerészek nem jönek segítségül és élelmiszerekkel, mindnyájan éhen veszttek volna el, vagy a kitört ragály pusztította volna el őket. Az osztrák-magyar hajó érkezett meg legelőször s ennek legénysége tett legtöbbet a pillanatnyi éhség enyhítésére. Az igralmas nének emberföltötti feláldozással működtek. *Scio* évek múltán ismét megtermette a narancsot, gazdagon fizetett az olajra, virult a rózsza, de azért a lakosok minden percében rettegnek, hogy nem jö-e még vissza a földnek pusztító szelleme onnan a mélyből. *Ischia* is majd csak helyre jön. Fölépülnek a leomlott házak, a sziget benépesül;

de akármennyi bajunk legyen is itthon, jobb itt egy kicsiny kunyhóban, mint ott fényes palotában. K. T. K.

SENT ISTVÁN KIRÁLY JOBB KEZE.

Hartvig regensburgi püspök 1109-ben, Kálmán király kérelmére, Székes-Fehérváron, egy évi itt mulatása alatt megírta Szt-István első magyar király életét. (Az elveszett eredetinek XIV. századi másolata megvan a nemzeti múzeumban.) A legenda végső — 25-dik — fejezetében elmondja, hogyan találta meg a szent királynak eltakarítása után hiányzó, sokáig keresett gyűrűs jobb kezét. Szt-István királynak szentté avatása alkalmával, a koporsó fölnyitásának órájában, egy Merkurius nevű barátot a király, I. László, onnan elpirongatott, nehogy valamely ereklét ellopjon. Midőn Merkurius a karban szomorúan üldölgéne, egy fehér ruhás ifjú egy posztó-göngyöt adott neki, mondván: ezt read bizom, majd annak idején bontsd föl. A szertartás végétével a barát a ház egyik zugában a posztót kigöngyölé, ottan az isteni férfiú gyűrűs jobbójának láttára megijed, titkon a király fölügyelete alatti monostorba viszi, várván az ifjú által kijelentett időre, s ott a mezőn elrejtett kincs fölött öröködt. Majd a zárda alapítójának, végre a nyilvánítás ideje közeledvén, a királynak is tudniára adá e rejtelmet, ki az ország püspökeit s nagyjait egybegyűjtve, az isteni férfiú jobbaját ünnepélyesen kiemelte. «Az isteni gondviselés által van atyámfiai, hogy bár az egyéb tagok szétváltak, a hus porrá lett, csupán a jobb kéz maradt meg bőrével, inával», stb.

Ezen középkori csodás leírásához még a következő adatokat említhetjük föl.

Biharmegyében Szt-Jób monostoráról né-melyek azt vélték, hogy vagy itt őriztetett volna Szt-István jobb keze, vagy ennek tiszteletére alapítottak volna.

A hagyomány szerint IV. Béla király, a tá-tárok előli bujdosásában vitte magával Dalmá-cziába a szent király jobbaját.

Hogy Szt-István jobb keze még a XV. században itthon, Magyarországon volt, tanúsítja egy 1494-ben Nürnbergben nyomtatott ének, melyből egy példány az erdélyi Jegenye plébániájában meg megvolt:

Oh dicsőséges szent jobb kéz,
Kire magyar ohajta néz,
Drága kincse népünknek,
Nagy öröme szívünknek.

Együtt tartaltott-e Szt-István jobb keze egyéb tetemeivel? pl. mikor 1440-ben Lengyel László — a rendes korona kéznél nem lévén, a Szent-István fejről levett koronával koronázták meg, — nem tudjuk.

Szeremi György barát, Zápolya János király egyik udvari papja, írja LII. fejezetében, hogy midőn 1527-ben e pártkirály Ferdinánd király hadai elől Tokajba menekülne, a közel Mád-Zomborban a németek zsákmányál hagya, négy székesfehérvári kanonok gondja alatt Szent Imre herceget erekléjét, Szt-István koponyáját és palástját. Hova lettek a koponyán kívül a többi tetemek?

Fejér György 1820-ban Szt-István ünne-pén Bécsben szónokolván, fölemlíti, hogy Mária, II. Lajos király özvegye, Szt-Imre herceget tete-meit magával vitte Belgiumba, s ott a nieder-burgi apácák őrizetére bízta.

Midőn a török 1543-ban Székes-Fehérvárt elfoglalván, az ottani bázilikát földulta, onnan a királyok s egyéb ott temetkezettek csontjait kihányta: valószínűleg ezek közt volt Szt-István koponyája is.

Szt-István jobb keze Raguzából — hol IV-ik Béla nem járt, — 1772-ben hozatott Budára.

I. István dicső királyunknak, hazánkban a keresztény civilizáció megalapítójának, szentté avatása 800 éves ünnepén alkalmat vettünk az emlékek fölújítására. H—e L.

BÉCS ÖRÖME.

Nincs ugyan semmi különös nagy bajuk a bécsieknek, már kivált az ő egyéni miveltségek képest. Mert hiszen ök maguk nevezik magukat «kedélyes viánereknek», a kiknek vágyaik lajstromában a főrovatok a bakkené hendl mit baplszalat és a jó sör foglalja el. Ebben pedig még nincs fogyatkozás; sőt ellenkezőleg, mi-

után a város lakossága többé nem növekedik, sőt talán visszafelé megy — hát még az az igazán átkozott szerencsésük is megvan, hogy az élet egyre ocsóbb, míg nálunk annnyival, sőt hatványosabb arányban egyre drágább. Persze, hogy nekik *megfordítva* tetszenék jobban...

De hát ugyan mit áhítozik az epikus hajlamu ember hódításra, uralkodásra? Ez a kettő nem vág össze. Voltaképpen ez volt eddigé a természetlen állapot; de hát olyan az emberi természet, hogy egy megszokott régi rossztól sem válhat meg könnyöfősen. Csak most zök-kennek még a jó bécsiek a nekik nyugalmas, békés, filiszteri természetükhöz való kerékvá-gásba. Borban és — versben az igazság. És «nur olleval fidel» hangzik ki minden bécsi zengerajból. Ez az ő igazi marsrutájuk, csak ehhez alkalmazkodjanak. És remélhetőleg rá is jönnek ök meg arra, hogy így jobb nekik. Hadd vesződjének politikával az abban telhe-tetlen magyarok és az ebben oly sokáig pihent, ráéhezett csehek. Ök csak igyák a sört, egy idő múlva filozófi alapokon nyugvó természe-tük be fogja ismerni, hogy most vannak ök igazán elemőkben.

De egyelőre persze úgy vannak, mint a kinek egy belőtt nyilat huznak ki testéből, mely műtét köztdomálásig jobban fáj, mint maga a belövés.

Mint afféle gyöngye szívű lelkek, szörnyen tudnak jaggatni. Sírálmaikkal betöltik a monark-hia levegőjét, mintha elérkezett volna már az a jeruzsálemi pusztulás, melyet Petőfi jósolt nekik.

Annál fogva szinte könnyebbülve konce-dáljuk nekik azt a tiszta örömet, melyet régibb, nagyobb központságuk előnyeinel fogva olykor maguknak megmészeresnek. Egy ilyen nem kö-zönséges alkalmaság dicsőségeknek fényében eviczkelnek virgoczuz mai napság. A nemzetközi villamos kiállítás bűvös fénye az, mely szét-lövell ez idő szerint az osztrák székvárosból, és oda vonzza az őt földrészt figyelmét.

A 73-ik nagy világi kiállításuk megrotyant ugyan, de hatalmas épülete még áll és ha az árun vesztettek, a bődén igyekeznek nyerni, megmenteni, a mit még lehet. A lyuk megvan, tehát ágyut kell hozzá önteni.

A kiállítás ténykedésében nagy része van ugyan a magyar szellemnek is, de hát nem azé a nyúl a ki megloví, hanem a ki megeszi. Sok dologgal így voltunk mi századokon át. A dicső-séges közös hadsereg diadalait s többnyire magyar vitézség vitta ki, de azért a dicsőséget ök zsebelték be rendezen. Világhíres festőinket, zenészeinket is szeretik még most is osztráknak adni ki, s ha «pandurgazdalkodásunkat» nem volnának elég tapintatlanok emlegetni, hát a világ avatlan része tán nem is tudná, hogy a «magyar» név sem többet jelent, mint a stájer, tiroli vagy vorarlbergi tartományelnevezés. No de hát ez se vagy már sokáig, és hogy hovaham-rabb külső a turpisság, abban egy kis része van annak az *elektronnak* is, melynek dicsőségét hirdeti a rotunda temploma.

Azért hát ne zavarjuk a fölötti örömeiket, hogy az emberi művelődés haladásának egy nagy *határköve* ez idő szerint Bécs talajában gyökerez és oda vonja a figyelmet. Ma nekik, holnap majd nekünk. Pár év múlva majd mi is elmondjuk: «anch' io!»...

Majd lesz nekünk is kiállításunk, melynek érdeme, féme talán kisebb, de egészen a mienk lesz. —jd—

A NEMZETKÖZI VILLAMOS KIÁLLÍTÁS BÉCSBEN.

Rudolf trónörökös védnöksége alatt f. hó 16-án nyílt meg Bécsben a nemzetközi villamos kiállítás. A megnyitáson az uralkodó ház több tagján kívül, a rossz idő daczára is, mintegy ezer ember s az összes meghívott vendégek megjelentek. A vendégek számára, kik között a kormány és a diplomáciai kar tagjai, a tudomány számos kiváló képviselője és a saját képviselői is jelen voltak, a gyönyörű császári pavillont két oldalán állványok voltak emelve.

A trónörökös d. e. 11 órakor jelent meg és a kiállítási bizottság hódolatleltjes üdvözlétet fogadva, azonnal a császári pavilonba ment. *Erlanger* báró, a bizottság elnöke, beszédet tartott, melyben a kiállítás létrejöttelének törté-netét adta elő és meleg szavakban mondott

köszönetet a trónörökösnek a kiállítás védnök-ségének elfogadásáért és az ügy előmozdításáért. Köszönetet mondott egyszerűen ö felségének is az ügy iránt tanúsított előzékenységeért, vala-mint a külföldi kormányoknak a támogatás rész-vételét. Beszéde végén a trónörökös a kiállítás megnyitására kérte föl.

Rudolf trónörökös Erlanger báró beszédére következőleg válaszolt:

«A büszkeség érzetével állunk ma ezen mű előtt, mely létrejöttelét egyedül néhány derek hazafi áldozatkészségének köszöni. Hatalmas természeti erő-nek a tudományos munka által való értékesítése és a mindennapi életben való felhasználása és új ut-törés a célja ezen műnek, mely nem pillanatnyi becses-ség bir, hanem teljes sikerrel biztat a jövőben. Nagy és terjedelmes, alig kiszámítható átalakulás áll közö-bön, mely az emberi társadalom egész életére nagy befolyással leend. Talán nem a véletlen játéka, hogy Bécs vendégzerető falai között, jöllehet a harmadik, de a mint reméljük, hála a tudomány és gyakorlat emberei szünetet nem ismerő munkálkodásának, egyszersmin a legnagyobb villamosági kiállítás jött létre. «Avagy nem szűlvárosunk volt-e az, melyben 1833-ban Preschel gyúfája először lángot vetett, örökre kisoritva a kőkorhoz méltó korábbi gyújtószert és vajjon a steirin-gyertya nem Bécsből indult-e ki 1837-ben nagy utjára az egész világon keresztül? Sőt az utczák légszesszel megvilági-tása eszméjének is — mely olyan nagy átalakulást vont maga után a városi életnek — szintén Bécs-ben adott létet a morva Zinner, és az eszmét csak azután valósitották meg Angliában. A világítás te-kintetében most, midőn szintén újabb mozzanatán állunk a fejlődés történetének, ám foglaljon el Bécs ezuttal is tiszteletreméltó helyet és egész világosság áradjon szét a kiállításból. Elmondhatjuk, hogy a kiállítás becsületér válik a monarkhiának és a fő-és székvárosnak, s annál nagyobb hálával visel-tünk a szomszédos hatalmasságok iránt, ezen ko-moly munkánkban való becses közreműködésükért. Felséges urunk és császáruk nevében a villamos-sági kiállítást ezenel megnyitottunk nyilvánítom.»

A trónörökös beszédét riadó lelkesedéssel fogad-ták a jelenlévők, mire a trónörökös körutat tett a kiállításon, több kiállítóhoz kérdést s részben bi-ztató elismerő szavakat intézve. Az itt időző minisz-terek jelen voltak a kiállításon. A trónörökös meg-érkezése alkalmával élénk «hoch»-ok és a néphim-nusz hangjai üdvözölték.

Rudolf trónörökös mintegy három óra hosz-szat időzött a kiállítás helyiségeiben s nagy érdeklődéssel tekintett meg minden egyes tár-gyat. Mindjárt a francia osztály megsemmelése után a Ganz és társa budapesti czég kiállításá-hoz ment, melynek képviselőjétől Zipernowsky-tól megkérdezte, hogy történet-e ujabban is Budapestben zavargások. Örömet fejezte ki, hogy a magyar ipar is ily nagy mértékben vesz részt a kiállításon. Az Ofenheim-féle pavillon keleties berendezésére azt a megjegyzést tette, hogy: «gyönyörű keleti rege» s különösen megnyerte tetszését egy kis egylovas elektrodinamikai gép által hajtott gyorsajtó, a «Nenes Wiener Tag-blatt» tulajdona, mely egy órában 6000 példányt nyomott ki a néhány percczel előbb tartott megnyitó beszédekből.

A nagyérdemű kiállításról lesz még alkal-munk megemlékezni s esetleg néhány tárgyát is bemutatni, itt csak azt említiük meg, hogy külön villamos vasuti osztálya van, látható továbbá benne egy nagy reflektor, mely a ki-állítás ideje alatt tízezer gyertya fényének me-gfelelő világítást fog szórni a Szent-István-tem-pplom tornyára. E reflektort az Egger és Kre-menetzky bécsi cég készítette s most fényes eredményrel tesznek vele kísérleteket a foga-dalmi templom világítására.

A villamosági kiállítás esti kiállításra hét-főn nyílik meg s ez még érdekesebbnek ígérke-zik a nappalinnál, a mennyiben 3500 fényforrás fogja a villamoságot terjegetni, 450 ivlámpás-sal s több mint 3000 különböző készülékű izzó lámpással.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Az Esterházy-képtár új képes lajstroma. Dr. *Pulsky* Károly, az Esterházy-képtár őre, fölter-jesztést intézett a közoktatásügyi miniszterhez a

képtárról kiadandó új, nagyszabású, műbecsű képes lajstrom ügyében. *Trefort* miniszter most leiratot intézett a napokban Pulszky Ferenczhez, mint az országos múzeumok és képtárak felügyelőjéhez, mely szerint a képes lajstrom ügyében elvileg elfogadja a javaslatot akkép, hogy abban a bécsi képzőművészeti társulat által a képtárról készített 52 metszet és karcz volna felhasználandó. Ezeket kívül Doby Jenő még 51 festményről készítené metszetet, úgy hogy a lajstromot összesen 103 kép díszítené. A lajstrom nagy alakban külön francia és külön magyar szöveggel jelenne meg. A mű költségvetése az eddigi számítások alapján tizezer forintot tesz. A miniszter felhívta Pulszky Ferenczet, hogy ez irányban véleményes jelentést tegyen.

Dávid király zsolnáinak fordítására bocsátott ki előfizetési felhívást *Kálmán* Károly D. Adonyból. A szerzőtől már Szász Károly is olvasott fel az akadémián egyik ülésén sikerült mutatóanyagokat e nemből s az akadémia szépirodalmi osztálya februári ülésében ki is fejezte azon óhaját, hogy mind a 150 zsolnáit összegyűjtve saját alá rendeztesse. Ez óhajnak akar most Kálmán eleget tenni, s műve, melynek megjelenése szeptember hó végére van kilátásba helyezve, mintegy 20 ívre fog terjedni, s 2 forinttal rendelhető meg utánvétellel szerzőnél D. Adonyban (Fehérmegye). *Kálmán* fordításairól különben már oly tekintélyek mint Greguss, Gyulai, Szász Károly, Tárkányi mondtak felette kedvező véleményét, s így könyve méltán igényt tarthat a költséget kedvelőinek pártolására.

Schopenhauer Arthur és Hartmann Ede bölcsészeti ének ismertetése és bírálat. Ezim alatt dr. *Nemes Imre* kiadta azt a munkáját, melyet az akadémia pályázatára is beküldött, de a jutalmat nem nyerte el. A 15 ivny dolgozat Nagy-Váradon Hügel Ottónál jelent meg.

A polgári iskolák számára szorosan a tanterv értelmében *Seemann* Gábor modori isk. tanító *Árványtan, közet- és földtan alapelemei* című munkát adott ki. A számos ábrával ellátott s Gyeriánffy István tanítóképző intézeti igazgatónak ajánlott mű Laufer Vilmosnál jelent meg. Ára 70 kr.

Folyóiratok. A *Természettudományi Közlöny* augusztusi füzeté közli dr. Margó T. akadémiái rendes tag székfoglaló értekezésének kivonatát, mely az állatország osztályozásáról szól, továbbá dr. Sinkovics Lajos leírását a magyar *«Lotos»*-ról, a nagyváradi hévíz fürdőben otthonos *«Nymphaea termalis»* nevű szep s az egyiptomi híres lotossal közel rokonságban élő vízi virágról, mely egészen hazai specialitás s Nagy-Váradon kívül még csak (onnan hozva ide) a budapesti Lukácsfürdő mellett tenyészik, de itt kiveszőben van. Végül egy francia lap után Sörös Luiza ismertetési a Memnon szobra s más zengő kövek természetét sajátosságait. A füzetet apróbb közlemények fejezik be.

A kereskedelmi jogtudomány elemei című műre hirdet előfizetést *d. Mutschbacher* Viktor, párisi jogtanár. A mű mintegy 35 ívre fog terjedni s gyakorló magyar kereskedők igényeit is tekintetbe veszi. Előfizetési ára 4 ft.

«Virágok és tövis» című költeményfüzére hirdet előfizetést *Lehel-Osny* Albert, kitől *«Csintalan Bertalan»* nevű alatt a *«Bolond Istók»*-ban is jelentek meg versek; a füzet szeptember hó végén jelenik meg díszes kiállításban s előfizetési ára 1 forint; a pénzke szeptember elsejéig Kóte-Gyármá, Bihar megyébe küldendő a szerzőhöz.

Új lap. Mármaros-Szigeten szeptember 1-től *«Közélet»* cím alatt hetilap indul meg. Szerkesztői és kiadói Dományi István és Hollós István. A lap ára egy évre 6 ft.

Az aradi vértanúk szobra. *Huszár* Adolf újabb költségvetést nyújtott be Arad városához az aradi vértanúk impozáns szobrának elkészítése iránt. *Salacz* Gyula polgármester ezt egy szakértőktől álló bizottság elé terjesztette. A bizottság a tervezetet fölötté sikerültnek és a költségvetést méltónak mondta s kivétel nélkül melegen ajánlja a város közönségének.

A szobornál, melynek költségei 117,000 ftban állapították meg, 37 láb magasságban fog elkészíttetni; az egyes részek magassági méretei a következők lennének: A szobor (Hungaria) a sisak legfelső csúcsától a talapat alsó széléig 12 láb. Az elől álló csoport (a megláncolt Szabadság, mely lánczát szétépti) a gúnys fátylájának felső végétől az alsó alak lábtalpáig 11 láb. A hátulso csoport (haladókló harcos és megsíratója) a zászló felső szélétől a harcos lába talpáig 11 láb. A két oldalon levő allegorikus alak (az ország áldozatkészsége és a férfi harckészsége) az alakok hom-

lokának felső részétől azoknak lába talpáig, mind-egyik 8 láb. A vértanúk 13 arcz épérme, mindegyik 2 láb átmérőjű. A két czimer (az ország címere az ország áldozatkészsége fölött, és Arad város címere a harcász férfi fölött) mindegyik 2 és fél láb. A főszobor, a négy mellékszobor, a tizenhárom érem és a két czimer bronzból és pedig az ugynevezett ágyú-érezből fog öntetni. A talapat mauhauseni szürke gránitból készítették, külső lapjain a legfinomabban csiszolva. Az alapozás és falazat a középső részig téglából építették. A szobornál teljes elkészítése 1884 évi január 1-től kezdve 5 évet igényel, úgy hogy a szobor leleplezése 1889. évi október havában megtörténhetik.

A nemzeti színház a nyári színidő után egy öt darabból álló ciklussal nyílt meg, a negyvenes évek drámáiból. Az igazgatóság részéről nagyon életrevaló gondolat volt ily módon tüntetni föl a negyvenes évek drámairodalma és a mai drámairodalom szelleme közt az irodalmi folytonosságot. E célját nagyjában el is érte; a közönségnek láthatólag jól esett az egészséges és tősgyökeres magyarságu levegő, mely a régi jurátus világ, a becsületes táblabírói alakok, törül metszett *«uram bátyám»*-ok, elötte termelt magyar lányok, nyakas fejű megyei követek, alaposan magyarosodó bevándorlott nyárpolgárok, a magyar társada. om és családélet igazi elemeit tüntette föl. Elsőnek a ciklusba fölvevő öt darab közül *Szigeti» «Miczán családja»* került színre. Ha *«Miczán családja»*-ban a magyar történeti dráma egy legelső terméke lett bemutatva, a következő már a polgári drámák világába vezetett be. *«Obernyik «Örkény»* egy korán letűnt tehetséget hívott életre a feledésből, melybe oly hamar elmerült. E dráma alapeszméje ugyanaz, a mely Schiller ihlette az *«Armány és szerelem»* megírására, az osztály és születés harca, csak hogy míg itt egy gőgös burocratizmus keretében lép elénk, addig Obernyiknél a forradalom előtti magyar társadalom avitukus előítéleteinek rajzát találjuk. A következő két darab a régibb vigjáték irányát mutatja be, melynek alig is lehetett volna méltóbb képviselőjét találni, mint *Kovács Pál* év humora, a mint oly józan diszkreczióval bugyog fel eredeti alakjainak gondolkodásából. A *«Magánok akart, másnak kért»* című kis vigjáték keletkezése ugyan meg a huszas évekre esik, de csak 1842-ben került először színre s szerencsés haladást jelez abban az irányban, melyet Kisfaludy Károly a *«Csalódások»*-kal megkezdett. Inkább a helyzet-komikum vaskosabb eszközeivel dolgozik *Vahot Imre «Országgyűlési szállása»*, melynek azonban az 1843-ban Pozsonyban ülésező országgyűlés, s az annak légkörében nevedekett ifjúságnak zajos és nem ritkán pajkos demonstrációi adtak kiváló aktualitást. *Vahot Imre* sallangos, dagálytól pöffeszkedő nyelve nem az igazi vigjátéki stíl ugyan, de leleménye s hazafias tendenciája még ma is szívelhetővé teszi. Általában szerencsésnek mondhatjuk az új idény megnyitását a régibb drámairodalomnak még ma is élvezhető e termékeivel, minők előadására az angol és francia szubvencionált színházak az irodalmi és hazafiai kegyelet szempontjából is kötelezve vannak. évenként meghatározott számban. — Az opera kedden nyílt meg *Verdi «Rigoletto»*-jával, s mindjárt az első előadásban két új vendéget mutatott be, még pedig valószínűleg szerződöttetési célból. Ezek egyike, *Glozer* Adél már régebb időből is ismeretes közönségünk előtt s Gilda szerepében ezúttal is érdemesnek mutatta magát azokra az előnyös emlékekre, melyekkel a közönség új vendégzereplését várta. Kár, hogy a magyar szövegben nem egészen otthonos. Szép megjelenése, érzelmes éneke és játéka kellemes hatást tett. A másik vendég *D'Enrici* Adolf volt, ki a herceget énekelte, jó iskolával, bár nem elég erőes hangon. Mindketten sok tapost kaptak a színházat jól megtöltött közönségtől. — Az opera érdekes új-donsága, szeptember közepén, a Pionceli *«Giocondá»*-ja (új olasz mű) lesz, melyben Turolia Emma kisasszony is énekelni fog. A Wagner Rikárd *«Mesterdalnokok»* című komikai zenedrááját talán már e hó vége felé fogják előadni.

Az aradi színházra beérkezett tervek közül az albizottság és szakértők egyet sem találtak kifogástalannak. A tervek közül a *«Romok felett»* és a *«Czelszerűség»* jellegű bíró pályaművek díjazhatók, s némely módosítással kivihetők volnának, de ezeknek költségei jóval túlhaladják az előirányzott

135 ezer forintnyi összeget. Az öszbizottság abban állapodott meg, hogy — mivel a tervezeteken lehet változtatni, a második díjat nem adják ki, az első pedig úgy osztatik fel, hogy abból a *«Romok felett»* tervezője kap 1000, a *«Czelszerűség»* tervezője szintén 1000 forintot. Így meghozatván a határozat, a jelölés levelek felbontása következett, mi megtörténvén, kitűnt, hogy a *«Romok felett»* című pályamű tervezője Aigner Sándor budapesti építész, a *«Czelszerűség»*-é pedig Halmay Andor aradi építész.

«Kéraban a vasfejt». Ez a czime egy új látványos darabnak, mely *Vérne* Gyula új regénye után készült. (E regény magyar fordítását melléklapunk a *«Világkrónika»* most közli.) A látványos színműnek, melyre most készülnek a párisi Gaité-színházban, hőse a *«vasfejt»*. Kéraban, nem akarja megfizetni a vámot a Boszporoson, mert ezt jogtalanannak tartja, inkább körülhárítja az egész Fekete-tengert, s ez utjában egy hollandi gazdag kereskedő és egy török ifjú, a saját unokaöccse kísérik. Több drámai epizód, festői képek és látványosságok élénkítik a darabot, melyben látható lesz a Mahomed ünnepe is s e képen fényes ballet is fordul elő. Különösen nagy hatást várnak a ballettől, melyben nagy tükröket állítanak föl, úgy hogy a tánczosnók száma megsokszorozódva látszik s a néző szeméi előtt kápráz-tató kép terül el.

EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

A tanítók orsz. képviselői nagygyűléset előkészítő bizottság már jóformán befejezte teendőit, verifikálva a képviselőket s megállapítva a tételeket. A nagygyűlés s. f. hó 19-én kezdődik meg az országgházban. Tartama alatt külön napi értesítő fog megjelenni, melynek szerkesztésével dr. Kiss Áron tanár bízott meg.

A magyar kir. iparművészeti tanoda meg-nagyobbítása. Az iparművészeti tanodát új, *Laz-bella-utca* 62. szám alatti helyiségében szeptember hó közepe felé nyitják meg. A tanoda, mely eddig kizárólag két osztályból, u. m.: *«Jafarapajzást és mintázati osztályból»* állott, az új tanévben már a *fémiparra* is ki fog terjedni. Azonkívül az új helyiségben fog elhelyeztetni a *Morelli* Gusztáv tanár vezetése alatt álló és eddig a mintarajztanoda helyiségében volt *«Jemetszési tanfolyam»* is. Az új helyiségben továbbá még *«iparos-rajzok»* is nyerne kiképzé-tetést és az egész intézet, úgy mint eddig, *Keleti* Gusztáv igazgató vezetése alatt marad. Az említett házban az iparművészeti tanoda céljaira való átalakítását már megkezdék.

Az új tanév megnyitása a műegyetemen. A kir. József-műegyetem rektori hivatala közlésezi, hogy a beiratkozás az 1883—84. tanév első felére, valamint az utólagos felvételi vizsgálatok és szigorlatok szeptember 17-én veszik kezdetüket. A tisztikar erre a tanévre a következőleg alakult meg: Rector Stoeck József; az építészeti és mérnöki szakosztályban dékán Schwarzel Sándor, prodékán Hauszmann Alajos; a gépész-mérnöki szakosztályban dékán dr. Gyerty Lajos, prodékán Nagy Dező; a vegyészeti és az egyetemes osztályokban dékán Fölser István s prodékán Kriesch János.

A József-műegyetem kiadta almanach-ját a jövő tanévre. E szerint a következő félévben az intézet összes szakosztályaiban 113 előadás lesz 37 tanár által előadva. A múlt tanévben 603 növendék volt bejegyezve, több mint fele a mérnöki szakosztályba s összesen 41-en nyertek oklevelet.

Egyházmegyei gondnokválasztás. A pesti ref. egyházmegye a lemondott Madas Károly helyébe gr. Ráday Gedeon honvédelmi miniszert választotta meg gondnokává. A szavazatbontó bizottság, Sipos Pál esperes vezetése alatt, testületileg felment Budára, a megválasztottat az egyházmegye nevében üdvözlöni. A küldöttség tagjai voltak: Ballagi Mór, Jordán István, Bálint J. és Szilágyi Benő.

«Csengery-kör» neve alatt a polgári iskolai tanítók azon része, kik a polgári iskolának középiskolává alakítását óhajtó orsz. polgári iskolai egyesület tagjaival a mult közgyűlésen meghasonlottak, új egyesületet akarnak alkotni. A mozgalom élén dr. Kerékgyártó Elek fővárosi polgári iskolai tanító áll, ki közelebb értekezletet akar egybehívni.

MI UJSÁG?

A királyi pár és Valéria főhercegnő aug. 20-dikán (Szent-István napján) Schönbrunnba érkeznek. Két napi időzés után királyasszonyunk és lánya Mürztégbe vonulnak, a laxenburgi kereszte-

lési ünnepély után pedig *Gödöllőre* jönek. Szeptember elsején a király a temesvári hadgyakorlatokra megy, mi közben meglátogatja Szegedet. Később a piliseni hadgyakorlatot és a brucki lovas-öszpontosítást nézi meg, szeptember végén pedig a szász királlyal Neuberger (Bécs mellé) megy vadászni. Az udvarnál most Vilmos császár látogatásának emlékeivel foglalkoznak. A polgármesterek azt mondák az agg császár: *«az én koromban már kérdéses, hogy mondhatom-e a viszontlátás»*. Ellenben királyunk utolsó szava is az volt a búcsúzó német császárhoz: *«Szerencsés viszontlátásra a jövő évre!»*. Vilmos császár szívélyes búcsút vett a fiatal portugáli trónörökösöl is, ki födétlen föl állt s megakarta csókolni a kezét, de az agg fejedelem nem engedte.

A trónörökös családjában várható esemény alkalmával fölmerült számos etiquette-kérdés egyike volt, hogy az eseményt miképen fogják a monarchia lakosságával azonnal tudatni. Az a szabály, hogy a fin születését szász és egy, a leányét pedig 21 hónappal kell tudatni, csak az uralkodó pár gyermekeinek születésére vonatkozott, a trónörökös pár gyermekeit illetőleg szabály nem volt. A kérdést ő felsége elé terjesztették, a ki elrendelte, hogy kutassanak ki történeti precedenst. Százhusz esztendővel kellett visszamenni, mi ilyen esetre akadtak. 1763-ban Pármái Luiza hercegnő, II. József császárnak (ki akkor még trónörökös herceg volt) első neje leányt szült és ekkor Mária Terézia úgy intézkedett, hogy unokái születésénél olyan szertartás követtessék, mint saját gyermekei születésénél. Ő felsége tehát ezen precedens szerint tette meg a rendelkezéseket. — *Mária Henrietta* belga királyné, mint írják, augusztus 10-én Luxemburgba érkezése napján Brüsszelbe küldött táviratában a szavakat írta: *«Rudolfnak ép úgy, mint Stefánának arcza is letűkrö-ződik a boldogság, mely osztályrészkül jutott»*. Lipót belga király az összes udvari személyzettel közlé a táviratot.

Stefánia főhercegnőről azt a legújabb hírt közlik, hogy az örvendetes családi esemény a legközelebb egyhét alatt várható. A trónörökös neje a lehető legjobban érzi magát, friss színben van s még mindig folytatja rendes sétáit.

A József főherceg-kut. Borszéken. A híres borszéki fürdőn a leghatalmasabb forrást aug. 11-én keresztelték meg József főherceg nevére. A rendező bizottság elnöke, Bartalics Ignác, ez ünnepélyre a közbirtokosság nevében hódolatjeljes sürgönyben hívta meg a főherceget. A táviratra e válasza érkezett: *«Legőszintebb hálával vettem a borszéki közbirtokosság meghívását augusztus 11-dikére. Habár a nagy távolság elválaszt szeretett hazám e gyönyörű vidékétől és ősmagyar derék lakosaitól, mégis gondolataimmal önkönél leszek. József főhercegre»*. Az aug. 11-én végbement keresztelési ünnepély a templomban *«Te Deum»*-mal kezdődött, melyen a misét Salamon Alajos megyegyőditől plébános tartá, a szentmiklósi és marosvásárhelyi lelkészek segédkezésével. Közreműködtek: egy rögtön-zött dalkör és a fürdői zenekar. Aztán a díszes közönség lobogókkal vonult ki az erdei kuthoz, hol a keresztelési szertartást Ferenczy Károly szentmiklósi plébános végezte, alkalmi beszédet pedig Oláh Antal marosvásárhelyi gimnáziumi tanár mondott. Ezután diszlakoma volt a Kossuth-kut födött csarnokában, melyen a környékből is igen számosan vettek részt. A fürdőbizottság elnöke: Bartalics Ignác mondta az első toasztot a királyi és trónörökös párok szerencsés, hosszú életére, a másodikát Dobránszky Péter képviselő József főhercegre, s az ő indítványára azonnal terjedelmes üdvözlő táviratot küldtek a főhercegre, kitől a köszönő válasz nem sokára meg is érkezett. Volt még számos felköszön-tés, többi közt a b. Splényi Ödöné a közbirtokos-ságra. Délután ötkor hangverseny volt a borszéki iskola javára. Ennek ünnepelt hősnője b. Splényi Ödöné (Blaha Lujza) volt, ki két ízben énekelt magyar népdalokat, elragadva velök mindenkit.

«Borszéki egylet» alakult a híres erdélyi fürdőben, a *«Kárpát-egylet»* mintájára, a b. Bánffy Zoltán elnöke alatt mult héten tartott gyűlésben. Elnökök b. Splényi Ödönt választották meg, al-ezőknek Bartalics Ignácot és Urmánczy Jánost, titkároknak pedig Kuti Albertet és Sándor Kálmánt. Az alapszabályokat bizottság készíti.

Kossuth koszorúját e napokban helyezték el a ref. egyházban Alsó-Dabason, mely már is annyi kegyeletet tanusított a nagy hazafi iránt. E koszorút előzőt három évvel Kossuth Lajos küldte atyja Kossuth László, emlékének ünnepélyes leleplezésére. E koszorú megőrzését, valamint a temetőben levő sir-emlék gondozását az ottani ref. egyház vállalta el. A siremlék fentartására a Zlinsky Istvánné és Halász Géza által gyűjtött összegből fenmaradt kétszáz forint szolgált alapítvánnyul s ennek évenkénti kamat-ját fordítják a sir ápolásának költségeire. Ugyanez egyházugyűlésben határozta el, hogy az atya és fiu emléket egyesítő koszorút — a viszontagságoktól való megővése végett — örök emlékül a templomban helyezik el. Ez elhelyezést hajtotta most végre az egyházi köldöttség, melynek tagjai, Segesváry László, az alsó-dabasi egyház érdekteljes gondnoka, (kinek az orgona létrejöttét is köszönhetni), Halász Géza orsz. képviselő, Halász Móricz, Mádi Ferenc és Halász Zoltán. Az elhelyezés a templomban, a főbejáratnál és az orgonával szemközt fekvő falba történt. Odá állították be a díszes közzekrényt, melybe a koszorút tették. A szekrény kitűnő fővárosi szakértők terve után készült. Hátlapja fehér karrarai márvány, ez aranyozott fölírattal: *«Atyja siremlé-kére küldte 1880-ban Kossuth Lajos»*. A keretezés gazdagon tagozott, a sarkak simítottak, míg a többi részek finom szemesések. A koszorú porcellán-virágokból, nefeletekből és rózsákból áll, gyászt jelentő érzevelekké és sodronnyokkal, melyeken üveg-könyveseppek csillámlanak.

A szabadságharcz szobrára eddigéig csak 35 ezer forint folyt be a központi pénztárba, mi a célhoz képest vajmi kevés. A központi bizottság kéri a fővárosi kerület elnökeit s a járási bizottságok tagjait, hogy a gyűjtőleveket beszedve, a gyűjtés eredményét mielőbb szolgáltatassák be. Kéri továbbá a megyék és városok törvényhatóságait, melyek megkeresésére meg nem válaszoltak, hogy ezt mielőbb megtenni sziveskedjenek. Mert szeptember elején az egész gyűjtés eredményéről jelentés tétetik a nagy bizottságnak. Ujabbban gyűjtő bizottságot alakítottak Nográdmegye, Miskolcz, Nyitra városa és Újpest.

Az ischiai szerencsétlenek javára hazánkban az első jótékony előadás s. f. hó 14-én az *újpesti és vákospalotai* nyaralók lakói tartották. A hangversenyben a Vizváry-pár, Ellinger és Maleczky né is közreműködtek. Táncz alatt Pálkics Béla egy olasz pástort ábrázoló tanulmányfejt sorsolták ki. A jótékony célra a különben szépen sikerült előadás keveset jövedelmezett. Valószínűleg sokkal nagyobb sikere lesz a *magarszigeti nagy ünnepnek*, melynek számára Jókai Mór fog ünnepi költeményt írni. A Magarszigetet József főhercegre már átengedte a sajtó által rendezendő ünnepély színhelyének. Ez ünnepre Óváry Lipót négy hűtő hordót rendelt meg lacrymae christivel együtt Nápolyból. — A *földros tanácsa* a közgyűlésnek azt fogja ajánlani, hogy az ischiai szerencsétlenek javára nyolcezer frankot szavazzon meg.

A szentistvánnapi ünnepély programját kiadta és szétküldte a magyar gazdasszonyok országos egylete. A műsoron kívül a gazdasszony-egylet árvabázisról szóló rövid ismertetést és tizenöt lapon hirdetések foglalt magában. Az ünnepélynek, melyet a magyar gazdasszonyok egylete árvabázisára javára a budapesti Orczy-kertben rendez, műsora ez: Aug. 20-án d. u. 3 órakor 150 tagból álló katonai zenekar és cigányzene üdvözlő a közönséget. Rácz Pál zenekara is közre fog működni. Ezt az *«Aczélhang»* és *«Egyetértés»* nevű dalkörök előadása követi. Lesz továbbá velocipéd-, indus-, buzogány- és tréfas csónakverseny, szakkfutás, pózmázás. Amerikai gyorsfényképezés, a népszínházzal való telefon-összeköttetés, s esteli villamos-világítás fejezik be a látványosságokat. Délután 6 órakor a *«Vindobona»* léghajó száll fel 4 eggyénnel a bejárat előtt levő térről, s végül nagy takarodót játszanak az összes zenekarok. A belépti jegyek ára 50 kr, katonák és gyermekek számára 25 kr.; előre váltott jegyek 40 és 20 krajczárba kerülnek s 50 krajczárért a lóvonati jeggyel együtt kaphatók a dohány-tözsédekben. A kik ez ünnepély alkalmával az Orczy-kert előtt árnóbódákat fognak felállítani, e végett Kralovszky Istvánné urnónél (Lipót-utca, 36 sz.) jelentkezhetnek.

Földrengések. Nagy-Kikindán e hó 5-én éjjel fél 1 órakor meglehetősen erős földrengés volt érezhető, melyet föld alatti moraj is kísért. A rengés nyugotról keletre irányult. Szerencsétlenség nem történt. *Szerajevóban* s. f. hó 13-án hajnalban fél 5 órakor nyugotról kelet felé irányuló, 5 másodpercig tartó erős földrengés volt, föld alatti moraj kíséretében.

Zágrábban újra tüntettek a magyar állam-eszme ellen. Zajongó lármás csöcselék már napok óta gyűlékezési színhelyévé tette a Gundulics utcát

Lóversenyek. Szent-István napján, *hétfőn*, nagy lóverseny lesz. Délután 4 órakor kezdődik s fél óránkint új futás lesz. A program hat számból áll: *«két évesek versenye»* 800 ft díjjal (tizenegy nevezés történt rá); *budapesti díj*, ötezer forint, (tizenegy nevezés); *mezei gazdák versenye*, százhusz, hatvan és husz forint díjjal; *handicap*, ezer ft (tizenkét nevezés); *Welter-Stakes*, ulrovarokkal 500 forint díj (erre csak két nevezés van: a gr. Sztáray János *«Kisbabá»*-ja és a gr. Schlick Ervin *«Ludoviká»*-j.); végül *gátverseny*, kisbíró díj 800 ft (hét nevezés van rá). A helyárak: első hely uraknak 5, hölgyeknek 3 forint, második hely különbség nélkül egy forint, álló hely 30 kr.

Az állatkert igazgatósága megszorítja a kert állattérszámát Szent-István napjára, midőn az intézetet mindig igen sok vidéki vendég szokta meglátogatni. Rendelt struccokat, jaguárokat s más érdekes példányokat, melyek még az ünnep előtt megérkeznek.

Az 1885. évi kiállítás országos bizottsága Matlekovics Sándor államtitkár elnök és gr. Zichy Jenő másodelnök vezetésé alatt tartott ülésében a kiállítás céljaira emelendő épületek programját, az építészeti szakbizottság szövegezésében változtatás nélkül elfogadta. Együttal a következőket határozta el:

Első kitüntetésképp nagy díszokmányokat, másodkitüntetésül nagy bronzérmeket és ezek indoklását kifejtő okleveleket fognak kiadni. Ezeket kívül a közreműködők részére a nagy bronz érem rajzával megegyező, de kisebb bronzérmeket adnak ki. Ily közreműködők érmeiket az állami vállalatok és állami közintézetek kiállításánál kitűnő egynék is kaphatnak. Azonban az állami vállalatok és állami közintézetek, valamint a külföldi munka és mezőgazdasági gépek s műipari régiségek kitüntetésben nem részesülhetnek. A kiállítás érdemei tervezetével Lotz Károly festőművész, a díszoklevelek tervének készítésével Rauscher tanár, a közönséges oklevelek tervezetével pedig Schickedanz Albertet fogják megbízni. Megállapították a kiállítás általános szabályzatát s a pénzügyi bizottságba 22 tagot választottak. A katalogus szerkesztésének elkészítésére gróf Zichy másodelnök vezetésé alatt 14 tagból álló bizottságot, a napisajtóval való érintkezés szabályozása ügyében pedig sajtóügyi bizottságot küldtek ki. Végül több szakbizottság szervezésére nézve elhatározták, hogy fele részben az érdekelte szakegyletek választott képviselőiből s felerészben az előnségek által kinevezendő tagokból fognak alakulni.

Dr. Brassai Sámuel kolozsvári egyetemi tanár nyugdíjaztatott s a jeles tudós ez alkalommal a tudomány művelése és fejlesztése körül szerzett kiváló érdemeiért királyi tuncsosi címet kapott.

Blaha Luizát a maros-vásárhelyi dalkör dísztagjának választotta, s dísztagjáról okmányt adott neki, melyet Nemes Ödön tanár rajzokkal és kitűnő szépirással készített.

A pécsi dalárda diadalokkal elhalmozva tért vissza a napokban a fővárosra át Pécsre. Különösen luzerni tartózkodása maradt feledhetetlen a daley-let előtt. Itt a pályaudvaron az ottani *«Wünnerchor»* és *«Liedertafel»* fogadták s estére kivilágították tiszte etőre a várost, ez alkalommal néhány darabot énekeltek el. Első hangversenyüket azonban a ref. templomban tartották e hó 11-dikén a szegények javára. Mint írják, a templom egészen megtelt közönséggel, mely élénken tapsolt dalárainknak. Este volt a második hangverseny a *«Hungária»* szállóban. A pécsi dalárda másnap a Rigire s a vierwaldstätti tóhoz indult, honnan Schaffhausenbe utaztak. Utjuk Zürich mellett vezetett el, hol a *«Harmonia»* daley-let küldöttsége s a magyar egyesület tagjai fogadták a pályaházban. A *«Harmonia»* daley-let meg is vendégelte őket. A visszatérő dalárdát már Győrben nagy ünnepélyességgel fogadták, a hidak fel voltak lobogozva, a városkapitány mondott üdvözlő beszédet, este a színházban díszelőadás volt, melyet táncz követett.

Földrengések. Nagy-Kikindán e hó 5-én éjjel fél 1 órakor meglehetősen erős földrengés volt érezhető, melyet föld alatti moraj is kísért. A rengés nyugotról keletre irányult. Szerencsétlenség nem történt. *Szerajevóban* s. f. hó 13-án hajnalban fél 5 órakor nyugotról kelet felé irányuló, 5 másodpercig tartó erős földrengés volt, föld alatti moraj kíséretében.

Zágrábban újra tüntettek a magyar állam-eszme ellen. Zajongó lármás csöcselék már napok óta gyűlékezési színhelyévé tette a Gundulics utcát

pénzügyigazgatási épületet, mely újonnan épült s falain a horvát czimer mellett a magyar is helyet foglal. A feligazgató tömeg végre aug. 14-én kihágásra vetemedett, mely bizonyosan nem fog büntetlen maradni. Létrákat hozva magával, felhagott az épület homlokzatára, s onnan a magyar cimereket letépte, földre tiporta, gunyszavakkal illette, s az ablakokat is betörtte, úgy hogy katonaságnak kellett közbelépni, miután a rendőrség ellenállása lánghának bizonyult Irják különben, hogy a kövekkel megdobált rendőrök kirántották oldalfegyvereiket és számos sebesülés történt. Vichovich rendőrségi felügyelő, Gyurka fogalmazó és a derék magyar hazafi: Talián kanonok ablakait beverték. Hasonló zavargások híre érkezett Károlyvárosból is.

A fővárosi zavargásokban letartóztatottak közül már sokat szabadon bocsátottak. A még bennlevők száma 163. A befogott pékek közül azonban 43 illetégségi helyére fog toloncoltatni, s csak 19 marad a fővárosban. A megsérült s jelenleg kórházban fekvő zavargók ügye még csak felgyógyulásuk után kerül napirendre.

A debreczeniek párisi kirándulása elmarad. Csak 137 jelentkező volt s ennyivel nem indulhattak meg. A „Debreczen” azt is írja, hogy a francia hatóságok a kholera elleni óvintézkedések indokából nagyobb csoportok átvonulását nem szívesen vették volna.

A Kálvin-téri szökőkút, melyet különösen a hozzájárult „ezermázsás kő” behozatala idején oly sokat emlegettek, a napokban egészen kész lesz. Már is látható belőle a felső medence fölé álló Duna szobra, szakállas, ő eg, de izmos alakban. Valamint a közép-medence alatt ülő három folyó allegóriái is, csinosan faragott női alakok. Aláiban mind a kőnek testszíne, mind a faragások és formák csinosak.

Dr. Batizfalvi budapesti magángyógyintézetéről most jelent meg az évi jelentés. Összesen 595 beteget volt, 530 bejárt, 65 az intézetben fekvő. Karintiházi, Morvaországból és Szerbiából is volt egy-egy beteg. Az intézet bennfevő betegeinek száma 72-re ment, s ezek közül felgyógyult 42, javultán távozott el 16, nem javultán kettő, meghalt három, további kezelés alatt maradt kilencz. Kitűnő orvosok számosan jártak gyógyítani az intézetbe, mely jövő év május 15-dikén éri meg fennállásának negyedszázadát. Az eddigi 24 év alatt összesen 10,379 beteget volt. A városiigazgatóság pontján fekvő intézetnek van orvos-sebeszeti és testgyógyászati osztálya s gyógykezelésre nagyban használja az artézi kút vizét is.

Ásványvizeink kivittele, „angol-magyar ásványvizek itatásának” alakult fel millió forint alaptőkével. Ez összeg nagyobb részét angolok már aligjegyezték. Az alakuló közgyűlés szeptember elején lesz.

A láva által eltemetett sziget. Közép-Amerikában a Nicaragua tavon levő *Ometepe* szigetet egy vulkán kitörés folytán a láva egészen ellepte, beöltötte egész völgyeket és tízezrek hamvai alá temetve termékeny mezőket, gazdaságokat és baromcsodákat. A kitörés jun. 19-én kezdődött, a mikor egy új kráter nyílt meg, a melyből folytonos földrengés mellett a láva mindenfelől kiomlott és a szerencsétlen sziget lakói futásnak eredtek. Az emberek nagy részét csónakokon vitték a granadai partokra. Sokan életüket veszítették, egy dombra menekültek a láva elől, de azt csakhamar körül fogta az izzó tüztenger; a szerencsétlenek mindnyájan odaégett. Lehetetlen volt hozzájuk férni. Az egész sziget izzó láva rakáshoz hasonló és teljesen lakhatatlanná vált.

A „Pola” nevű gőzhajó, mely 1882. évi ápr. 2-án indult utnak az északi sarkvidékre, *Jan-Mayen* szigetére, visszatérőben van, s gr. Wilezek ez expedíció egyik főnöke, már elutazott Bécsből Hamburgba a 16 havi távollét után visszatérő utazók elébe. Az expedíció 1882. április 2-ikától tette meg a nagy utat. Az expedíció tagjai, kik mind tudományosan készült férfiak, e hó 19-én szándékoznak megérkezni Hamburgba. Az expedíció teremtője: Wilezek János nevére, az expedíció célpontján, egy völgyet „Wilezek völgye”-nek nevezték el. Jan-Mayennek érdekes történelmi multja van, mert itt egy ízben egy hollandi expedíció minden tagja skorbutban halt meg. Az 1633. 34-iki szerencsétlenül járt expedíció naplójának köszönhető az első meteorológiai adatok ez északi sarkvidégre s ha ez adatok a mostani expedícióval összehasonlítatnak, meglepően egyeznek. Ugy a hollandi, mint az osztrák magyar expedíció, az előbbi 1633-ban, az utóbbi 1882-ben augusztus 28-án találta az első hóesést. A szeptember hó mindkét expedíciónál kelleme volt. A mostani expedíció 126 északi fényt

látott, míg a hollandi expedíció e tümenénnyől nem tesz említést. Movét most kis számmal találunk, a hollandi expedíció pedig valószínűleg ostromnak volt kitéve a melvék részéről.

Amerikailasan. Az amerikai reporterek leleményességének és szenzáció-hajhászatának (hogy ne mondjuk: szemtelenségének) számtalan példája ismeretes. Nem utolsó azok sorában, a mit Syracuse-ból, Új-York államból most jelentenek. Az ottani Herald egyik munkatársa kikölcsönözte egy cipész-től, kinek vevői közé a város jobb családai tartoztak, a könyvet, mely az illető vevők nevei mellett lábaik rajzát is magában foglalta. E rajzok alapján leírta a reporter a Syracuseban legismertebb egyének lábainak különösségeit s bőven kiterjeszkedett különösen azon hölgyek tyukszemre s lábdudoraira, a kiknek piciny lábai addig tisztelőik bámulatának tárgyát képezték.

A „Jogtudományi Közlöny” augusztus 17-iki (33-ik) száma következő tartalommal jelent meg:

A büntetőjogi beszámítás. Dr. Asztalos János-tól — Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetének a dologi jogot tárgyzó részére. Dr. Haller Károly kolozsvári egyetemi tanártól. — Az erélyi birtokrendezési eljárástól. Káplány Géza erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — Törvénykezési Szemle: Előjegyzés alapján van-e helye a jelzálogi keresetnek? Er. Z. N. ügyvéd-től. — Adalékok az osztrák törvénykezési eljárás ismeretéhez. Adler Adolf bécsi ügyvéd-től. — Különfélek. — MELLÉKLET: Cui-ai határozatok. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

HALÁLOZÁSOK.

REITZ FRIGYES, miniszteri tanácsos a kereskedelmi miniszteriumban és a magyar földtani társulat elnöke, hosszabb betegség után aug. 15-én, 73 éves korában, Budán elhunyt. A tudományos műveltségű, buzgó hivatalnok 50 évet töltött az állam szolgálatában; temetése nagy részvét köz. ment végbe.

Dr. MONTEDEGI ALBERT FERENCZ, az országos nevű csillagász, f. hó 9-én Egerben, 73 éves korában meghalt. Már a 40-es években, mint a gellért-hegyi csillagvizsgáló torony igazgatója, hírnevet szerzett magának s később az egri csillagvizsgáló intézet igazgatója, majd Heves megye tanfelügyelője és királyi tanácsos lett. Mint szakíró is ismeretes. Tudva van felőle, hogy a naptárak csillagászati részét hazánkban évek hosszú során át ő készítette.

GARAMI RICHARD, volt budapesti főreáliskolai tanár, a philológiai társulat egyik alapítója s több éven keresztül titkára, ki az irodalmi téren is sokfelé működött, hosszas szenvedés után, f. hó 13-án hunyt el. M. ngy 40 éves lehetett.

Elhunytak még: AGYVÖLGYI SÁNDOR, volt honvédtiszt s budapesti ügyvéd, 51 éves korában. — ERDEI FÜLÖP, orvostudor, hosszas szenvedés után, életének 80-ik évében, Pécelen. — MATKOVICH SÁNDOR, a biztosító társaság hivatalnokja s ifjusági író, rehetőségű ifjú. „Bus Vitéz” név alatt ismert író társunk egyetlen fia, 20 éves korában. — HEGEDŰS ISTVÁN, illóí plébános, 41 éves orában, ki valószínűleg mérenylet áldozatának esett, s holttestét a Dunából fogták ki s Ercsiben temették el. — TÖRTEVÁRADI ISTVÁN, lugosi ügyvéd, kit gyógyítási végett szállították a fővárosba, élete 45-ik évében. — NAGY JÓZSEF, művésztanár, alsóközép-intéző, életének 69-ik évében. — BENES ENŐ, egy nyíregyházi városi tanácsos joggyeztet fia. — Dr. SZÜLLÖSY BENJAMIN, fővárosi toleltetéses fiatal ügyvéd. — HANACK JÓZSEF, a fővárosi Topits nagykereskedő cég könyvvizsgálója, hosszas betegség után, 65 éves korában. — VITA JÓZSEF, takács és földműves, Náprád falván (Zalamegye), a halál egész hirtelen, cséplés közben érte.

Vajai VAY GIZELLA báróné, Rákhon, 58 éves korában. — HETS PALNE, szül. Beely Franciska, Veszprémben, 65 éves korában. — Nagyréthei MOLNÁR KÁROLY özvegye, szül. padányi Gulyás Julia, Székesfehérvárról, 53 éves korában. — ÖZV. NASZÓDYNÉ szül. Czárán Ceczill asszony, Aradon. — SZUNYOGH PÉTERNÉ, bihariemegyei árvászeki jegyző neje, szül. Radivojevich Berta báróné, házassága negyedik évében, Nagy-Váradon. — TUKORY ANTONIA asszony, Tukory Alajos horvát képviselő anyja, Daruváron.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Pietra balladája. A szómagyarzó jegyzetek is zavarják az olvasó figyelmét és élvezetét. De ez még nem volna oly nagy baj. Nagyobb az, hogy a ballada harszma van nyitva, egész kis költői beszélylő, tartalma pedig oly vékony, hogy románca is alig telne belőle. Ezért, bár elég csinosan van verselve, nem használhatjuk.

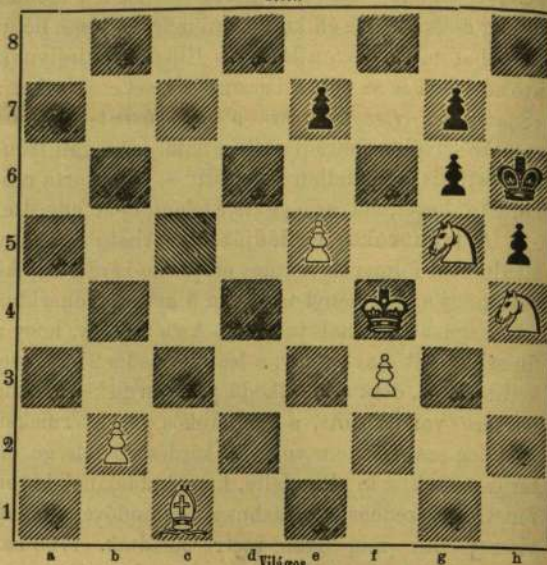
1001. Ez táposabb, kidolgozásában pongyolább mint az előbbi. Ily rímek: nyelveken — nyelvén nem; meddig — hevit, nem járják, nehézségek, mert ritmusuk nem vagy ócska. Az olyanok pedig, mint: hivatás, árulás — melyekben a rim csak a ragban vagy képzőben van, nem is rímek. A tartalom is bányádt, szétfolyó, egyetlen koncentrált gondolat nélkül. Excelsior!

Piros Panna. A Petőfi Orbánjának gyöngye (de milyen gyöngy!) utánzása. A másik sem jobb. Per-

czet — veled, bőven — győtrelem, vágott — mosolyod: hát ezek is rímek? Nem közölhetők. Dalok (Leszakasztott bimbó stb.). — Vágyaim. — Maradj velem.

SAKKJÁTÉK.

1235-ik számú feladvány. Gottschall H.-tól, Szék.

Világos indul s az ötödik lépésre mattot mond.

Az 1230. sz. feladvány megfejtése. Dr. J. J. J.

Megfejtés. Szék. 1. Fh4—g5 --- Ff4—g5: (a) 2. Vh8—h1 --- Ke4—f4 3. Vh1—f3 matt.

a. 1. Fg5—f4 --- Ff4—h2 2. Fg5—f4 --- t. sz. 3. Vh8—a8—h1—e5 vagy Hb5—c3 matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben Fülöp József. Nagy-Dobronyban Németh Péter. Budapestben K. J. és F. H. Andorfi Sándor. A veszprémi iparos olvasó-kör. A pesti sakk-kör.

Tartalom.

Szöveg: Két leendő uralkodó. — Gyermekek-dalok. Költemény. Csegeri János-tól. — Az 1848/9-iki első 12 fontos honvédtiszt történetéből. Irta: Butykov József, 1848/9-iki honvédtiszt. — Eltérve. — Az ischiai katasztrófa. — Menházak a rézszegz ellen. — Jolán. Angol regény. Irta Black William. — Egyveleg. — Egyes adományokat gyűjtő kutyák. — Fizionómiai tanulmányok. — A Földközi-tenger borzalmai. K. T. K.-tól. — Szent István király jobb keze. — A nemzetközi villamos kiállítás Bécsben. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Mi újság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Képek: Rudolf főherceg és Vilmos porosz királyi herceg. — Eltérve. — Az ischiai katasztrófa: 1. Ideiglenes táviró-állomás a romok közt. 2. A casamicciói püspök romok alatt talált holttestének bemutatása. 3. A Piccola Sentinella szálloda Casamicciolában a földrengés előtt. 4. A Piccola Sentinella szálloda romjai Casamicciolában a földrengés után. 5. A sebesültek kiszedése a romok alól. — Jolán. — Vilmos német császár és egyetlen élő testvére Alexandrina, a mecklenburg-schwerini nagyhercegné özvegye. — Brake, egyes adományokat gyűjtő kutya Southseabon (Angliában). — Fizionómiai tanulmányok. (5 ábra.)

HETI NAPTÁR. Augusztus hó.

Nap	Katolikus és protestans	Görög-Orosz	Izraelita
19	6 H Szeb Laj. p.	6 H Szebold	7 B 9 Domácz 16
20	H Istv. m. kir.	Istv. m. kir.	8 Emilián 17
21	K Bernát ap. Ad. Szimfor, Adolf	9 Mátyás ap.	18 B., t. l.
22	S Timót	10 Loránt	19
23	C Benicz Fülöp	Zakheus	11 Epot
24	P Bertalan ap.	12 Phol., Nicz.	21 Kisf. i.
25	Lajos király	Lajos király	13 N. B. Assz.

Holdváltozások: ● Újhold 1-én 3 ó 30 p. d. u.

Felőlös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Eskór (epilepsia) és minden ideg-betegség levél útján gyógyítatik dr. Killisch specialista által, Dreždában (Szászország). — Ezer meg ezer gyógyítás. A párisi tudományos társaság anyanyelve.

Köszönetnyilvánítás.

Alulírottak köszönetünket nyilvánítjuk Dr. Karika Antal tatabi orvos urnak azon jótettéért, hogy bennünket hosszas tüdőorvadásunkból sikeresen kigyógyított. Ács, május 25-én 1883.

Fehér Irma m. k. ifj. Molnár Sándor m. k. ifj. Hajnal István m. k. ifj. Bodányi Mártonné m. k. Rádi Zsófia m. k.

Egy hatszor hasábzott petitsor, vagy annak helye egyszeri itgatásnál 15 kr.; többszöri itgatásnál 10 kr. Bélyegdíj külön minden itgatás után 30 kr.

Előleges jelentés.

Van szerencsém a t. cz. hölgyeket értesíteni, miszerint f. é. szeptember hóban, helyben 1137

váci utca 24. sz. a. a félemeleten női kalap és pipere-cikkkel felszerelt divattervet nyitni fogok, melyre annak idejében bátor leszek magas figyelmüket, külön körözvény által felhívni. Kiváló tisztelettel

Budapest, 1883. SCHWARZ ROSA.

FOLYÉKONY GLYCERIN-CREME

több év óta hatályos szernek bizonyult seplő, nap-sütés, folt, bőrbaj és kelesék ellen. Ez egy igen

Legfinomabb glycerin- szappan glycerin- és illatos növényekből, különösen tisztít és élénkíti a bőrt, és egy finom piperezapp minden kívánt előnyvel bír. Darabja 35 kr. BENZOE glycerin- szappan. Ára 35 kr.

Gyökönke szappan (Speik Seife) ára 35 kr. Párisi hölgyor (legfinomabb poudre de rize) a bőrnek a leggyengédebb fehér színt adja, és ártatlansága mellett mégis a bőrt simán és szárazon tartja. Hölgyeknél, úgy férfiaknál is borotválás után, nagy kedveltségnek örvend. — Egy doboz ára 50 kr., tollal 4 frt.

Kézmosó-por szíve, a legártatlanabb arc- és kéz-bőr-tisztító szer. — Egy doboz ára 50 kr. Amerikai kantsuk-tyükszemgyűrűk s essentia. Ára 60 kr. Rouge végétal pirosító, ára 50 kr. Kapható Magyarországon minden jelentékenyebb gyógyszer-tárakban, valamint a gyártónál

KIEI HAUSER H. néli illatszerész és vegyész (Sporgasse 3.) Grätzban.

FŐR AKTÁRA: TÖRÖK JÓZSEF VI. ker. király-utca 12. sz. a. Hamisított párisi hölgyor-tól óvakodni tessék. Csak az tekintendő valódinak, melynek dobozán, valamint használati utasításán a fenti védjegy látható.

Pályázati hirdetmény.

A devaványai ref. egyházközségben egy új templom építése határozottatván, ezen felsőbb helyen is megerősített határozatnál fogva, egy új templom építési terv és költségvetés készítése és beadására pályázat hirdetettik.

Pályadíj az első nyertes, illetve egyházközségi és megyei hatóság által elfogadott s helyben hagyott terv és költségvetésért 400 o. é. frt, a második legjobb műért 200 o. é. frt tüzetik ki, a harmadik dícsérő oklevéllel jutalmaztatik. A pályadíjak kifizetése módjáról a nyertesek külön értesítés nyerne.

Megjegyeztetik, hogy a templom egy toronnyal, a gyülekezeti mintegy 8000 lélekszámának megfelelő nagyságban 150—160 m al belterülettel s legalább három oldalt körüljáró karzattal aképp építtetni célszerűtök, hogy a karzatn cseleg orgona is elhelyezhető legyen. — Egyébeknél a terv és költségvetésnek a helyi körülmények figyelembevétele mellett elkészíthetése s egyéb tekintetektől illotóknak a hely színén való megjelése kívánatos sőt szükséges.

Felhívatnak emelől fogva mindazok, kik pályázní óhajtanak, hogy az általuk készített templom-terv és költségvetéseket ik helyiok pontos megjelölése s annak kijelentése mellett, hogy műveiket azok el nem fogadása esetén, visszaküldetni kívánják-e, a folyó 1883. évi október hó 31-ig alórt egyháztanácsosi elnökséghez benyújtaní sziveskedjenek.

D. Ványán 1883 július 30-án 1125

a devaványai ref. egyháztanács nevében: Jónás Imre Szabó Gábor főgondnok. ref. lelkes.

Tisztító por a főnnebbi evőszékzőkhöz nálam kapható. Egy doboz ára 15 kr. Fiókok: Páris és Londonban.

HIRDETÉSEK.

Cs. és kir. szab. a maga nemében egyetlen határu (nem mérget) de csakis ragó állatoknak halálos)

patkány- és egér-irtószert, Egy bádog doboz ára 1 forint, 6 doboz ára 5 forint o. é.

Valódi minden rovarirtószert.

Egyenesen behozott (importált) vegyészileg tiszta növénykészítmény, biztos határu alkalmatossággal álló teljesen megmentes, elismert mint a poloskák, molyok, svábbogarak, csótánybogarok (Russenkifer), hangyák, holhák, stb. gyökres kiirtására. — Ára egy doboznak 1 frt o. é. Számos megrendeléseket vár

Reiss B. B.

magyar kir. szabad. vegyészeti termékek gyára, BUDAPEST. VII. király-utca 47. sz. I. emelet 7. sz.

ANDEL J. ÓVSZERE A MOLT ELLEN.

Mely elleni óvszerem a legbiztosabb védelmet nyújtja arra, hogy a téli ruhákba, szőrmékbe, butorokba, stb. a rendkívül kártékony moly ne fészkelje magát; a leghatásosabb és legszárazlatlanabb különösségeiből van; úgy összeállítva miszerint annak biztos hatására teljesen szorolható.

ANDEL J. gyógyfű-kereskedése „a fekete kutyához”

Hus- (Dominikaner-) Gasse, PRAG.

Budapest Török J. gyógyszerésznél, király-utca 12.

Raktárak a vidéken mindenütt, hol erre vonatkozó hirdetések vannak kifüggesztve.

ANDEL J. tengertüli pora.

Az Anel J.-féle újonnan feltalált tengertüli por nem a közönséges fűreporok vehető, hanem egy rendkívül, direkt készített s 1000-szer megvizsgált s kitűnően talált specialitás pornak tekinthető. Az Anel J.-féle újonnan feltalált tengertüli por használáshoz egy nagyon gyakori és olcsó új szerkezetű 7192

fűrepor-örzö fecskendő.

veendő. Az említett por, lehet mondani, természet feletti erővel bír, kirtja a poloskát, bolhát, svábbogarat, munkaférget, molyt, legyet és hangyaférget, egyáltalán az egész fergék létét csodálatos gyorsan, biztosan és pedig olyképp, hogy a fergékkel semminemű maradékok sem hagy vissza. Ára üvegenten, 20, 40, 60, 80 kr. és 1 frt. Egy darab fűrepor-örzö gép ára 40 kr. Kapható Budapest Török József gyógyszerárban király-utca 12. Továbbá raktárak a következő győzszerárakban. Arad: Rozsnyai Matyás, Brassó: Jekelius N. Eger: Kollner Lőrincz, Eszék: Dienes J. D. Kaposvár: Babochay Sándor. Kesztemé: Katona Zsigmond. Léva: Medveczy Sándor Miskolc: Dr. Szabó Gyula. Munkács: Draxler Ferenc. Szekesfehérvár: Dieblak György. Szeged: Barcz János. Temesvár: Thurezy István.

Bécs! Páris! London!

Halljátok és csodáljátok.

A vagyonbuktat „Nagy Anglo-Britt ezüstgyár” tömeg-gondnoknaga az összes árakat meg a becsárón is sokat utóbb eladja. Az összesnek előleges beküldése vagy 8 frt 70 kr. utánvétele mellett igen csinos ét- és desert-service a legfinomabb angol-britt ezüstből (mely előbb 40 frtba került) kapható. Minden megrendelő az evőszékzők felér színének megmaradásáról szóló 10 évi kezesség iratot nyer.

6 táblaker, jeles acélpengvel, 6 valódi angol-britt ezüstvilla, 6 masszív ang. britt ezüst evő-kanal, 6 f. ang. britt neh. ezüst kávé-kanal, 1 db. ang. britt neh. ezüst leves-szedő, 1 mass. ang. britt ezüst tejszedő, 6 jeles ang. britt kesz-számoly, 6 mass. ang. britt ezüst desert-kanal, 6 v. ang. britt ezüst csésze-villa, 1 jeles bors-vagy emkörtörő, 6 szép masszív tojás-tálca, 6 legfin. ang. britt ezüst tojás-kanal, 1 pompás ang. britt ezüst felszolgáló tálca 30 ctm. hosszú 1 legfinomabb teászőró, 2 díszes salonszék-gyertyatartó, 61 darab. — 8 frt 70 kr.

Annak bizonyítékai, hogy hirdetésem

az angol-britt ezüstnemű-gyár közp. rakt. Leopoldstadt, Schiffamtsgasse Nr. 20.

Tisztító por a főnnebbi evőszékzőkhöz nálam kapható. Egy doboz ára 15 kr. Fiókok: Páris és Londonban.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad BECSBEN: Dukes M. Riemergasse 12, Schalek Henrik Wollzeile 12, és Oppelik A. Stubenbastei 2

Könyvedvelőknek!

Az érdeklődők szíves tudomására szolgáljon, hogy az osztrák területre nézve

SZELINSKI GYÖRGY

(azelőtt GORISCHEK KÁROLY)

csász. kir. egyetemi könyvkereskedő

BÉCSBEN, I. Stefansplatz 6.

Összes kiadványainkból gazdagon berendezett raktárt tart, s nála úgy régebben megjelent, mint jövőben megjelenendő kiadványaink megjelenésük után azonnal minden árkülönbőség nélkül megszerezhetők.

Budapest, 1883. FRANKLIN-TÁRSULAT magy. irod. intézet és könyvnyomda.

1883. aug. 80. sz. 1883. aug.

BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbízásából szerkesztő

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Az állam teendői az iszákosság ellenében. — Imre József-től. Az első magyar vasút. (III.) — Fenyvessy Adolf-tól. Pesty munkája a várispánságokról. — Tagányi Károlytól. Történelmi tanulmányok. (V.) — A szeptemberi napok 1818-ban. — Kovács Lajostól.

Ez a szöveg eladó. — (II.) Beszély. — Belényesi Gábotól. Költemények: Bácsu. Beothy Zoltán-tól. — A kezesség Schiller után, németből, Vargha Gyulától.

Értesítő. Bartók Lajos: Újabb költemények. —i. Hunfalvy P.: Vámbéry's Ursprung der Magyaren. Sz. J. — Egy névtelen levelei szerkesztőhöz. (III.)

A BUDAPESTI SZEMLE, mely eddig évenként hatszor jelent meg 80—90 ivnyi tartalommal, 1881. január 1-től kezdve havi szemlévé változott át, s megjelen évenként tizenkészer 120 ivnyi tartalommal, az eddigi előfizetési ár mellett.

A Budapesti Szemle tájékozní igyekszik a magyar közönséget az eszmékről, melyek világátszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy közvetítő kíván lenni egyfelől a szaktudomány és a művelt közönség, másfelől a hazai és külföldi irodalom közt. E mellett

Kisorsolással egybekötött életbiztosítás.

**MAGYAR-FRANCZIA
BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.**

Alapítók nyolcz millió forint aranyban.

Befizetett tőke	frt 4,000,000.— aranyban
Agio-tartalék	frt 735,488.—
Rendelési és nyereség-tartalék	frt 426,062.08
Árfolyamkülönbözet tartalék	frt 77,062.08
Díjtartalék	frt 1,624,255.56

A díjak jutányosak.

Előforduló káresetek gyorsan és pontosan felvételnek és kifizetnek.
Felvilágosításokkal készséggel szolgálnak
az igazgatóság irodahelyiségeiben Budapest, IV. városházter 1. sz.
és nemkülönben a társaságnak az osztrák-magyar birodalom területén
1040 fennálló összes vezér-, fő- és alügynökségei.

Szállítvány-biztosítás.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvtárban kapható:

HÖLGYEK TITKÁRA.**LEGUJABB ÉS LEGTELJESEBB LEVELEZŐKÖNYV
NŐK SZÁMÁRA,**

minden előforduló alkalmakra való fogalmazási mintákkal, mindenféle társasági, családi, bizalmas és szerelmi levelekkel, különféle ügyirat-mintákkal és alapos u mutatóval a levélírás szabályait illetőleg rövid helyesírás-tunnal, a magyar polgári jogok és kormányzat ismertetésével stb.

Negyedik bővített kiadás. Ára kemény kötésben 1 forint 50 kr.

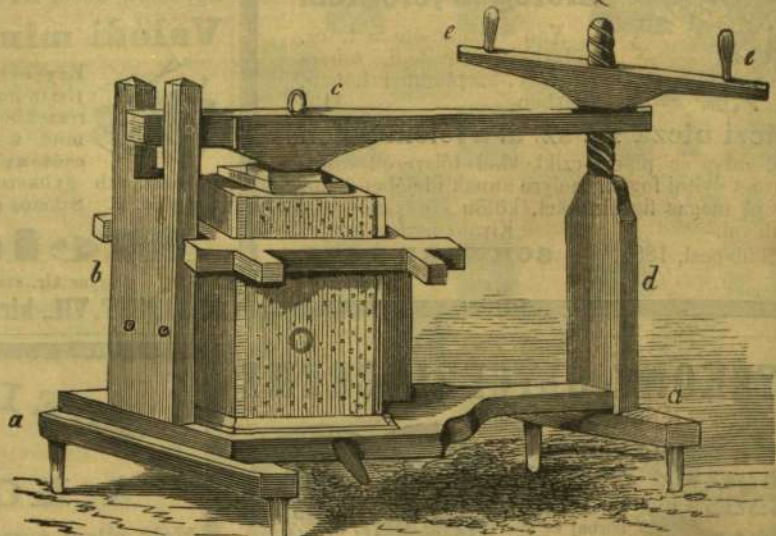
Dr. Lengyel F.

nyir-balzsama.

Már a növényi nedv, mely a nyirből ha annak törzsét megfűtik, kifolyik, ember emlékeztet őta a legkifűtöb szepitösznek van ismerve; ha pedig e nedv a főtallaló utasítása szerint vegyi uton balzsammá dolgoztatik, majdnem osodálatos hatással bír. Ha azzal arcot vagy egyéb bőrrészeket este bekenjük, már a következő reggel majdnem észrevehetetlen pikkelyek válnak le a bőrről, minek folytán az gyöngéd és fehérre válik. E balzsam kisimítja az arcon támadt redőket és himlőhelyeket, fiatal arcra szint ad; a bőrne fehérséget, gyöngédéget és frisséget kölcsönöz; a legrovidebb idő alatt a szeplőt, májfoltokat, anyajegyet, orrvörösséget, bőrtkárt és minden egyéb bőrszennyeztet eltávolít. Egy korsóval használati utasítással együtt 1 forint 50 kr.; postán küldve 10 kral több. Fő letét Magyarországon számára: Cserék József, gyógyszerész, Budapest király-utca 12. szám; Pozsonyban: Pistori Bódog, gyógyszerész, Temesváron: Tarcay József, gyógyszerész. Zágrábban: Mittelbach Zsigmond gyógyszerésznél.

**Non plus ultra
Kuba-kávé**

Épen most érkezett, nagyon zamatos, erős, finom ízű, nagyszemű 1 kilo 1 forint 80 kr. továbbá következő fajta nagyon finom és jeles kávé:
Gyöngy Ceylon kék ... 1.98
Gyöngy Costarica zöld ... 1.68
Gyöngy Manilla, világos ... 1.63
Arab Mokka ... 1.84
Afrikai Mokka ... 1.54
Menado (Aranyjáva) ... 1.60
Java malang, zöld ... 1.36
Domingo, világított ... 1.40
Santos, szára zöld ... 1.30
Rio, nagyon erős ... 1.20
Fahia, jó ízű ... 1.18
Jamaika, erős és jó ... 1.14
Kolumbián, szőlőknak ... 0.96
kiloja; mely postán, utánvét mellett 44 Kó. tartalommal, mindenféle vámm- és posta bérmentesen küldetik úgy, hogy az átvételnek semmi költséget sem kell viselni. **MAITI R. TRIESTEN.**

Népszerű szőlészeti és borászati kézikönyv.

Vegytani és köztapasztalatok nyomán írta Dr. Perlaky Mihály.
Számos fametszével. Ára fűzve 1 forint 50 kr.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvtárban kapható:

**A gazdasági termelés terén
amerikai versenynek jelentősége
és valódi okai.**

SEMMLER HENRIK.

Irta

TOMSITS ISTVÁN.

Ára fűzve 2 frt.

TARTALOM. Az északamerikai gazdasági viszonyokról eddig közzétett jelentések hiányai. — Az Egyesült-Államok talajviszonyai. — A gazdaság általános helyzete Észak-Amerikában. — Falusi állapotok társadalmi és gazdasági szempontból. — Viszonyok a város és falu között. — A vasút-ügy. — Cooperatív a gazdaság szolgálatában. — A gazdasági lendület egyéb emelvényei. — Áma nehézségek, melyekkel az északamerikai gazdaságnak küzdenie kell.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvtárban kapható:

**1883. BUDAPESTI
CZIM ÉS LAKJEGYZÉK 1884.**

A BEJELENTÉSI HIVATAL

HITELES ADATAI ALAPJÁN.

Harmadik évfolyam, 1883—1884.

BUDAPEST FŐVÁROS TERVRAJZAVAL.

Ára fűzve 5 frt, vászonba kötve 5 frt 80 kr.

TARTALMA: I. Utcák, utak és terek lajstroma a régi utca-nevek megjegyzésével. — II. Házjegyzék. (Belterület és külterület). — III. Hatóságok, intézetek, egyletek stb. — IV. Ipar- és kereskedelmi czimjegyzék. — V. Lakjegyzék. — VI. Hirdetések.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, egyetem-utca 2. szám.)

34-ik szám 1883.

BUDAPEST, AUGUSZTUS 26.

XXX. évfolyam.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévre 6 •

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 8 frt
félévre 4 •

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 egész évre 6 frt
félévre 3 •

A MAGYAR ERDÉSZET KÉT VEZÉRFÉRFIA.

I.

WAGNER KÁROLY.

1830—1879.

Rég ismert igazság, hogy még a politikai önállóságnak is a közgazdasági jólét az alapja. E tudatnak köszönhető az a serény munkásság, mely közgazdasági ügyeinkben mai napság mindenfelől nyilvánul, újabb bizonyosságát szolgáltatván a magyar faj életképességének.

Hogy kiválólag földművelő állam vagyunk, s hogy a földművelésben fekszik erőnk súlypontja: a fölött alig van a ki kételkednek. De a földművelés alatt a legtöbben csak mezőgazdaságot értenek, nem akarván fölismerni, hogy vannak a földművelésnek más ágai is; és hogy az igazi cél, a magyar nemzet vagyoni gyara-

podása csak akkor érhető el, ha azokra is oly gond fordítatik, a melyet közgazdasági fontosságuknál fogva megérdemelnek.

A földművelés különféle ágai között kiváló helyet, sokkal kiválóbbat, mint azt sokan gondolják, foglal el az erdészet. A magyar birodalom 56 millió katasztrális holdnyi területéből 15,865,752 hold, tehát több a terület negyedénél (28.33%) erdő; minél fogva egy-egy lélekszámmra valamiképp több esik erdőből egy holdnál, míg szántóföld, kert, rét, stb., körülbelül 2 1/2 hold jutna átlag egyre-egyre.

És mégis az erdészet az, melyet a nagy magyar közönség aránylag legkevésbé ismer, melynek művelői legidegenebbek előtt, kiknek munkásságát legkevésbé méltányolja. És hogy mégis létezik magyar erdészet, magyar erdészeti irodalom: azt nagyrészt azon férfiú ernyedetlen, uttoró munkásságának köszönhetjük, kinek arcképét itt bemutatjuk.

A földadat nem volt csekély. A művelv megállapítása alig leküzdhető akadályokba ütközött. Kevés volt a szakképzett magyar erdész, kivált az olyan, a ki magyar nép lakta vidéken nyert alkalmazást s tehát a nép szájáról lehetett volna el a szót. Akadtak azért mégis fér-

BEDŐ ALBERT.

WAGNER KÁROLY.